

**Положення
про організацію системи управління ризиками в банках України**

I. Основні положення та терміни

1. Це Положення розроблено відповідно до вимог Закону України “Про Національний банк України”, Закону України “Про банки і банківську діяльність”, рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду та міжнародних документів, які регламентують принципи корпоративного управління та управління ризиками в банках та банківських групах, з метою забезпечення надійності та стабільності банківської системи, захисту інтересів вкладників та кредиторів банків.

2. Це Положення визначає основні цілі та принципи управління ризиками, які виникають за всіма напрямками діяльності банку, банківської групи (далі – банк) на всіх організаційних рівнях, та встановлює обов’язкові мінімальні вимоги щодо організації в банках комплексної, адекватної та ефективної системи управління ризиками.

3. Банк у своїх внутрішньобанківських документах встановлює більш поглиблений підхід до побудови та функціонування системи управління ризиками, адекватний особливостям його діяльності, характеру і обсягам банківських та інших фінансових послуг, враховуючи при цьому норми, передбачені Базельським комітетом з банківського нагляду¹.

¹ Corporate governance principles for banks;
Principles for effective risk data aggregation and risk reporting;
Principles for sound stress testing practices and supervision;
Principles for the Management of Credit Risk;
Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision;
Monitoring tools for intraday liquidity management;
Standards Interest rate risk in the banking book;
Standards Minimum capital requirements for market risk;
Principles for the Sound Management of Operational Risk;
Compliance and the compliance function in banks;
Risk Concentrations Principles.

4. Терміни, що використовуються у цьому Положенні, вживаються у таких значеннях:

агрегування даних щодо ризиків – виявлення, збір та обробка даних про ризики у відповідності до вимог щодо складання звітності про ризики, що дозволяє оцінити діяльність банку з урахуванням ризик-апетиту. Агрегування даних щодо ризиків включає також класифікацію, об'єднання чи розбивку даних про ризики;

банківська книга – активи та зобов'язання банку (як балансові, так і позабалансові), які не включені до торгової книги;

декларація схильності до ризику (RAS – Risk Appetite Statement) – внутрішньобанківський документ, який визначає загальну величину ризик-апетиту, види ризиків, які банк буде приймати на себе та рівень ризик-апетиту щодо кожного з них з метою досягнення цілей, визначених стратегією банку;

диверсифікація - метод пом'якшення ризику шляхом розпорошення вкладень та обмеження впливу фактора ризику за рахунок уникнення надмірної концентрації за одним портфелем. На відміну від хеджування, передбачає пошук та поєднання портфелів, які за однакових умов призводять до різних, не обов'язково прямо протилежних, результатів. Диверсифікація є методом пом'якшення ризику, який застосовується як щодо активних, так і щодо пасивних операцій;

допустимий рівень ризику (Risk Capacity) – сукупна величина ризику, яку банк в змозі прийняти за всіма видами ризиків з огляду на рівень його капіталу, здатність до управління ризиками та контроль за ризиками, а також з урахуванням регулятивних обмежень;

дохідність до погашення (YTM – Yield to Maturity) – дохідність у відсотках річних, яку отримує банк у разі купівлі облігації або іншого боргового інструменту в дату оцінки за поточною ринковою вартістю та її утримання до погашення;

дюрація – середньозважений строк до отримання грошових потоків за облігацією або іншими фінансовими інструментами з фіксованою доходністю;

економічна вартість капіталу (EVE – Economic Value of Equity) – зміна дисконтованої теперішньої вартості чистих майбутніх грошових потоків за статтями банківської книги, що викликана виключно зміною процентних ставок на ринку;

значні валюти – валюти, обсяг активів, номінованих в яких перевищує п'ять відсотків загальних активів банку на дату розрахунку;

інформаційна система щодо управління ризиками – сукупність технічних засобів, методів, процедур і персоналу, що забезпечують реєстрацію, зберігання, опрацювання та своєчасне формування достовірної інформації для звітування (інформування), аналізу та прийняття управлінських рішень щодо управління ризиками;

комплаєнс-ризик – вірогідність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання запланованих доходів унаслідок застосування юридичних санкцій, втрати репутації внаслідок невиконання банком вимог законодавства, ринкових стандартів, правил добросовісної конкуренції, правил корпоративної етики, а також стандартів та внутрішньобанківських документів;

кредит – активна банківська операція у визначенні нормативно-правового акту Національного банку України щодо визначення банками розміру кредитного ризику за виключенням боргових цінних паперів та інших інструментів в торговій книзі банку;

кредитний ризик – вірогідність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання запланованих доходів унаслідок неспроможності боржника чи контрагента виконати взяті на себе зобов'язання відповідно до погоджених умов;

культура управління ризиками – принципи, правила, норми, а також поведінка керівників банку та інших працівників банку, що мають вплив на величину його ризиків;

ліміт ризику – кількісне обмеження для контролю величини ризиків, на які наражається банк протягом своєї діяльності;

модифікована дюрація – показник, що відображає вплив зміни доходності до погашення на вартість облігації або іншого фінансового інструменту з фіксованою доходністю;

необтяжені активи – активи банку, щодо яких відсутні юридичні, регуляторні або операційні перешкоди для надання їх у якості застави для залучення фінансування;

операційний ризик – вірогідність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання запланованих доходів унаслідок недоліків або

помилки у роботі внутрішніх процесів, діях працівників або інших осіб, у роботі інформаційних систем або внаслідок зовнішніх подій;

опуклість (convexity) – показник, що характеризує чутливість дюрації облігації або іншого фінансового інструменту з фіксованою доходністю та уточнює вплив процентних ставок на поточну вартість облігації або іншого інструменту з фіксованою доходністю;

пом'якшення ризиків – комплекс заходів, спрямованих на зменшення вірогідності виникнення події ризику та/або зменшення впливу події ризику на результати діяльності банку;

утримання ризиків на рівні, що знаходиться в межах визначеної банком схильності до ризиків (ризик-апетиту) та не створює загрози для інтересів вкладників, інших кредиторів, власників банку і його фінансової стійкості;

профіль ризику – фактична величина прийнятого банком сукупного ризику, обчислена на визначений момент часу;

процентний ризик банківської книги – вірогідність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання запланованих доходів унаслідок впливу несприятливих змін процентних ставок на банківську книгу;

ризик – вірогідність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання запланованих доходів, або невиконання своїх зобов'язань унаслідок впливу негативних внутрішніх та зовнішніх подій;

ризик-апетит (схильність до ризику) – сукупна величина за всіма видами ризиків та окремо за кожним із ризиків, щодо яких банком прийнято рішення про доцільність/необхідність їх прийняття в межах допустимого рівня ризику з метою досягнення його стратегічних цілей та виконання бізнес-плану;

ризик країни – усі види ризиків, що виникають в економічному, політичному та соціальному середовищі іноземної країни та можуть мати потенційні наслідки на можливість обслуговування боргу божниками-резидентами цих країн;

ризик ліквідності – вірогідність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання запланованих доходів унаслідок неспроможності банку фінансувати зростання своїх активів та виконати свої зобов'язання в належні строки;

ризик передпоставки (Pre-Settlement Risk) – вірогідність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання запланованих доходів

унаслідок дефолту контрагента за угодою до початку виконання своїх зобов'язань будь-якою зі сторін угоди;

ризик поставки (Settlement Risk) – вірогідність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання запланованих доходів унаслідок невиконання контрагентом за угодою своїх зобов'язань після того, як банк виконав свою частину зобов'язань;

ринковий ризик – вірогідність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання запланованих доходів унаслідок несприятливої зміни курсів іноземних валют, процентних ставок, вартості фінансових інструментів та товарів;

система управління ризиками – сукупність дій та політик, методик і процедур управління ризиками, за допомогою яких банк здійснює систематичний процес виявлення, вимірювання, моніторингу, контролю, звітування та пом'якшення всіх видів ризиків на всіх організаційних рівнях, з метою оцінки: достатності внутрішнього капіталу банку для покриття всіх видів ризиків; рівня ліквідності банку з урахуванням профілю ризиків, кон'юнктури ринку та макроекономічної ситуації; взаємозв'язків між різними видами ризиків та забезпечення належного звітування щодо управління ризиками;

стрес-сценарій – модель можливого розвитку подій (обставин) внаслідок впливу різних факторів ризиків, виникнення яких може завдати шкоди фінансовому стану та/або ліквідності банку;

стрес-тестування – метод вимірювання ризику, що дозволяє оцінити потенційні несприятливі результати впливу ризиків як величину збитків, що можуть стати наслідком шоків різних факторів ризиків (наприклад, курсу курсів іноземних валют, процентних ставок тощо), які відповідають виключним (екстремальним), але ймовірним подіям;

торгова книга – активи та зобов'язання банку (як балансові, так і позабалансові), які утримуються з метою торгівлі або хеджування ризиків від утримання інших статей торгової книги;

трансфертний ризик – вірогідність виникнення збитків або додаткових витрат, або недоотримання запланованих доходів унаслідок відсутності у боржника можливості отримувати та/або перераховувати іноземну валюту, необхідну для обслуговування його кредиту;

хеджування - метод пом'якшення ризику, який полягає у визначенні об'єкта хеджування та підборі до нього адекватного інструменту хеджування. Полягає в компенсації збитків від об'єкта хеджування за рахунок прибутку

від інструменту хеджування, які виникають за одних і тих самих умов чи подій. За наявності хеджування банк повністю ліквідує як ризик, так і можливість отримання додаткового прибутку: у разі, якщо умови чи події будуть сприятливими з точки зору об'єкта хеджування, будь-який прибуток автоматично перекриватиметься збитками від інструменту хеджування;

чистий процентний дохід (NII – Net Interest Income) – різниця між сумою процентних доходів та сумою процентних витрат за активами і зобов'язаннями банківської книги;

шокова величина/шокова зміна – гіпотетична величина зміни фактора зовнішнього оточення – рівня процентної ставки, значення валютного курсу тощо, яка використовується в стрес-тестуванні. Шокова величина/шокова зміна має відповідати двом критеріям: бути суттєвою та ймовірною.

Інші терміни, які вживаються в цьому Положенні, використовуються в значеннях, визначених законами України, нормативно-правовими актами Національного банку України.

II. Система управління ризиками банку

5. Банк створює комплексну, адекватну та ефективну систему управління ризиками з урахуванням особливостей своєї діяльності, характеру, обсягів операцій банку, профілю ризиків та системної важливості банку, яка відповідає таким принципам:

1) ефективність – процес управління, що забезпечує об'єктивну оцінку розміру ризиків банку та повноту заходів щодо управління ризиками з оптимальним використанням фінансових ресурсів, персоналу та інформаційних систем банку;

2) своєчасність – процес управління ризиками, що забезпечує своєчасне (на ранній стадії) виявлення, вимірювання, моніторинг, контроль, звітування та пом'якшення усіх видів ризиків на всіх організаційних рівнях;

3) структурованість – система управління ризиками, що передбачає чіткий розподіл функцій, обов'язків і повноважень з управління ризиками між усіма структурними підрозділами та працівниками банку, та їх відповідальність згідно з таким розподілом;

4) розподіл обов'язків (відокремлення функції контролю від здійснення операцій банку) – забезпечення уникнення ситуації, за якої одна особа здійснює повний контроль над функцією чи видом діяльності банку;

5) усебічність та комплексність – охоплення всіх видів діяльності банку на всіх організаційних рівнях та у всіх його структурних підрозділах, оцінка взаємного впливу ризиків;

6) пропорційність – створення ефективної системи управління ризиками, що відповідає бізнес-моделі банку, його системі системній важливості, а також рівню складності операцій, що здійснюються банком;

7) незалежність – свобода від обставин, що становлять загрозу для неупередженого виконання підрозділом з управління ризиками та підрозділом контролю за дотриманням норм (комплаєнс) своїх функцій.

Незалежність передбачає недопущення ситуації, коли винагорода працівників підрозділу з управління ризиками та підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс), у тому числі їх керівників, пов'язана з фінансовими результатами бізнес-підрозділів;

8) конфіденційність – недопущення отримання інформації, що не підлягає оприлюдненню, особами, у яких немає повноважень на її отримання;

9) прозорість – оприлюднення банком інформації щодо системи управління ризиками та профілю ризику.

6. Банк забезпечує комплексну оцінку щонайменше таких видів ризиків:

- 1) кредитного ризику;
- 2) ризику ліквідності;
- 3) процентного ризику банківської книги;
- 4) ринкового ризику;
- 5) операційного ризику;
- 6) комплаєнс-ризикау.

Банк здійснює оцінку інших суттєвих видів ризику, на які він наражається протягом своєї діяльності.

7. Банк створює систему управління ризиками банку, який є відповідальною особою банківської групи, з урахуванням особливостей діяльності, характеру, обсягів операцій та профілю ризиків інших учасників

банківської групи, з метою обмеження ризиків, на які наражається такий банк внаслідок участі у банківській групі.

Банк здійснює управління і контроль за кожним ризиком за однаковим принципом і процедурою щодо всіх учасників банківської групи.

8. Банк створює систему управління ризиками, яка щонайменше, охоплює види ризиків, наведені у пункті 6 розділу II цього Положення.

9. Банк враховує ризик концентрації під час оцінки всіх видів ризиків.

Банк розглядає ризик концентрації як концентрацію своїх активів та зобов'язань:

за одним боржником/контрагентом або групою пов'язаних контрагентів;

за бізнес-лініями та продуктами;

за галузями економіки та географічними регіонами;

пов'язаних з контрагентами, чиї фінансові результати залежать від одного виду діяльності чи основного продукту;

за фінансовими класами;

за видами забезпечення виконання боржниками та контрагентами своїх зобов'язань;

за видами валют.

10. Банк створює систему управління ризиками, яка має забезпечувати безперервний аналіз ризиків з метою невідкладного, своєчасного прийняття управлінських рішень щодо пом'якшення ризиків та зменшення пов'язаних із ними втрат (збитків).

11. Банк організовує систему управління ризиками, яка базується на розподілі обов'язків між підрозділами банку з використанням принципу трьох ліній захисту:

перша лінія – управління ризиками на рівні структурних підрозділів банку, які здійснюють операції та безпосередньо приймають ту управління ризиками (фронт-офісів), та структурних підрозділів, які реєструють операції (бек-офісів);

друга лінія – на рівні підрозділу з управління ризиками та підрозділу з управління комплаєнс-ризиком, що є відповідальними за виявлення, вимірювання, моніторинг та звітування щодо ризиків;

третя лінія – на рівні перевірки та оцінки ефективності функціонування системи управління ризиками та внутрішнього контролю підрозділом внутрішнього аудиту.

12. Система управління ризиками банку, щонайменше має передбачати:

1) організаційну структуру, яка чітко визначає обов'язки, повноваження та відповідальність осіб щодо управління ризиками;

2) культуру управління ризиками та кодекс поведінки (етики);

3) внутрішньобанківські документи з питань управління ризиками;

4) інформаційну систему щодо управління ризиками та звітування, систему управління інформаційною безпекою.

13. Вимоги щодо системи управління ризиками, що наведені в Положенні, є мінімальними. Банк створює власну систему управління ризиками, що відповідає його бізнес-моделі та складності.

14. Ефективність створеної банком системи управління ризиками є предметом оцінки уповноваженими працівниками Національного банку України на предмет:

відповідності профілю ризику банку встановленому рівню ризик-апетиту;

створення та дотримання культури управління ризиками;

відповідності внутрішньобанківських документів вимогам цього Положення та бізнес-моделі та складності операцій банку;

повноти та ефективності впровадження внутрішньобанківських документів;

обізнаності та залученості керівників банку до управління ризиками, зокрема, періодичності та змісту зустрічей ради банку та керівників підрозділів з управління ризиками та контролю за дотримання норм (комплаєнс);

статусу та кваліфікації підрозділів з управління ризиками та контролю за дотримання норм (комплаєнс);

управління ситуаціями конфлікту інтересів.

Оцінка здійснюється уповноваженими працівниками Національного банку України на підставі опитування керівників банку та інших працівників банку, аналізу внутрішньобанківських документів, результатів діяльності банку, тощо.

15. Наявність фактів недотримання вимог щодо впровадження й функціонування ефективної системи управління ризиками, а також порушень норм Положення є підставою для негативних висновків щодо ефективності та адекватності системи управління ризиками банку, а також застосування до банку заходів впливу в порядку, установленому нормативно-правовими актами Національного банку України.

III. Організаційна структура системи управління ризиками

16. Банк створює організаційну структуру управління ризиками, яка передбачає чіткий розподіл функцій, обов'язків і повноважень з управління ризиками між усіма суб'єктами системи управління ризиками та працівниками банку, а також їх відповідальність згідно з таким розподілом.

Під час створення організаційної структури з управління ризиками банк враховує взаємозамінність працівників з метою уникнення зменшення ефективності функціонування системи управління ризиками у разі відсутності працівника або його звільнення.

17. Банк забезпечує наявність належної кількості кваліфікованих і досвідчених працівників, виходячи з потреб організаційної структури з управління ризиками, напрямів діяльності (бізнес-ліній) та профілю ризику банку.

18. Банк визначає функції, обов'язки, повноваження та відповідальність осіб у посадових інструкціях, які, зокрема, передбачають функціональні обов'язки кожного працівника банку щодо участі у процесі управління ризиками, у тому числі забезпечення належного звітування щодо управління ризиками.

19. Банк визначає механізми та відповідальних за належне забезпечення обміном інформацією між окремими структурними підрозділами банку для ефективної взаємодії (співпраці) на всіх організаційних рівнях.

20. Суб'єктами системи управління ризиками банку є:

1) рада банку, рада відповідальної особи банківської групи (далі – рада банку);

2) комітет ради банку з управління ризиками;

3) правління банку, правління відповідальної особи банківської групи (далі - правління банку);

4) кредитний комітет;

5) комітет з питань управління активами та пасивами;

6) інші колегіальні органи банку;

7) підрозділ внутрішнього аудиту;

8) підрозділ з управління ризиками;

9) підрозділ контролю за дотриманням норм (комплаєнс);

10) підрозділи фронт-офісу та бек-офісу (перша лінія захисту).

21. Рада банку несе повну відповідальність за управління ризиками, на які наражається банк у своїй діяльності. Для забезпечення належного управління ризиками рада банку повинна:

мати достатні знання і досвід, щоб зрозуміти всі суттєві ризики, на які наражається банк, в тому числі ризики, пов'язані із запровадженням нових та/або використання складних продуктів;

створити, інтегрувати в корпоративну культуру банку та постійно підтримувати сильну культуру управління ризиками;

приділяти достатню кількість часу, зусиль і ресурсів для участі в процесі управління ризиками банку та контролю за його ефективністю;

забезпечити створення та підтримання на належному рівні організаційної структури, інформаційних систем та внутрішніх контролів, що забезпечують ефективне управління ризиками;

забезпечити, щоб система оплати праці в банку відповідала та сприяла ефективному управлінню ризиками, не стимулюючи надмірний рівень ризику;

сприяти створенню регулярних та прозорих механізмів комунікації всередині організації.

Для реалізації цих завдань рада банку виконує такі функції:

- 1) забезпечує функціонування ефективної системи управління ризиками;
- 2) затверджує внутрішньобанківські документи, визначені в підпунктах 1 – 10, 15 – 20 додатку 1 Положення та здійснює нагляд за їх дотриманням (впровадженням);
- 3) затверджує План відновлення діяльності банку та забезпечує виконання функцій щодо відновлення діяльності банку іншими суб'єктами системи управління ризиками відповідно до вимог, встановлених нормативно-правовими актами Національного банку України;
- 4) затверджує внутрішньобанківські документи, визначені в підпунктах 12 – 14 додатку 1 Положення та здійснює нагляд за їх оновленням;
- 5) погоджує призначення та звільнення керівників підрозділу з управління ризиками та підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс);
- 6) забезпечує функціонування системи внутрішнього контролю та контролю за її ефективністю відповідно до встановлених Національним банком України вимог;
- 7) розглядає управлінську звітність щодо ризиків та приймає рішення щодо застосування відповідних заходів для пом'якшення ризиків;
- 8) вживає заходів для запобігання виникнення конфліктів інтересів у банку, сприяє їх врегулюванню та повідомляє Національний банк України про конфлікти інтересів, що виникають у банку.

22. Рада банку забезпечує належний рівень документування своєї діяльності, зокрема, стосовно обговорень та прийнятих рішень: протоколи

засідань, включаючи стислий огляд переглянутих питань, надані рекомендації, прийняті рішення та особливі думки. Така документація має бути надана Національному банку України на вимогу.

23. Рада банку утворює комітет з управління ризиками у відповідності до законодавства України та нормативно-правових актів Національного банку України.

24. Рада банку може делегувати частину функцій з управління ризиками комітету ради з управління ризиками. При цьому рада банку залишається відповідальною за загальне управління ризиками та забезпечує контроль за виконанням делегованих нею функцій.

25. Комітет ради банку з управління ризиками з метою забезпечення ефективності функціонування системи управління ризиками виконує такі функції:

1) забезпечує розробку внутрішньобанківських документів, визначених у підпунктах 1 – 3, 5 – 10, 15, 18 - 20 додатку 1 Положення, регулярно (не рідше одного разу на рік) переглядає їх та здійснює контроль за їх дотриманням (впровадженням);

2) забезпечує розробку внутрішньобанківських документів, визначених у підпунктах 11 – 14 додатку 1 Положення та здійснює контроль запровадження заходів у разі їх виконання;

3) розробляє бюджет підрозділу з управління ризиками та підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс) та здійснює моніторинг його виконання;

4) приймає участь у розробці внутрішньобанківських документів, визначених у підпунктах 16 – 17 додатку 1 Положення, та контролює їх дотримання;

5) здійснює моніторинг і контроль за повнотою, достовірністю і своєчасністю формування і надання банком звітності Національному банку України;

6) готує та надає звіти про виконання покладених на нього функцій членам ради банку;

7) контролює стан виконання заходів щодо оперативного усунення недоліків у функціонуванні системи управління ризиками, виконання

рекомендацій та зауважень підрозділу внутрішнього аудиту, зовнішніх аудиторів, Національного банку України та інших наглядових органів;

8) забезпечує виконання інших функцій та повноважень, визначених радою банку.

Голова комітету ради банку з управління ризиками ініціює (за потреби, в разі значного збільшення ризиків банку та необхідності прийняття рішень щодо вжиття необхідних попереджувальних заходів) скликання позачергового засідання ради банку.

26. Правління банку впроваджує стратегію та політики управління ризиками, культуру управління ризиками, системи управління ризиками та внутрішнього контролю, процедури, методи та інші заходи щодо ефективного управління ризиками, затверджені радою банку. Це передбачає комплексне та незалежне управління ризиками та контроль дотримання норм (комплаєнс). Правління банку визнає та виконує вимоги щодо незалежного виконання обов'язків підрозділами управління ризиками та контролю дотримання норм (комплаєнс), а також не втручається у виконання таких обов'язків.

27. Для реалізації цих завдань правління банку виконує такі функції:

1) розробляє проект організаційної структури, визначеної в підпункті 1 додатку 1 Положення;

2) розробляє проекти внутрішньобанківських документів, визначених у підпунктах 2, 3, 5 – 9, 15, 19 додатку 1 Положення та здійснює їх впровадження;

3) контролює розробку та впровадження внутрішньобанківських документів, визначених у підпунктах 10, 16 – 17, 20 додатку 1 Положення;

4) розробляє внутрішньобанківські документи, визначені у підпунктах 11 – 14 додатку 1 Положення та здійснює їх інтеграцію в систему управління ризиками;

5) забезпечує підготовку та надання раді банку управлінської звітності щодо величини всіх видів ризиків, на які наражається банк, у тому числі в розрізі нових видів продуктів, послуг, сегментів ринку, напрямів діяльності;

6) забезпечує підготовку та надання раді банку пропозицій щодо необхідності внесення змін до стратегії та бізнес-плану банку, бюджету банку, стратегії та політики управління ризиками тощо;

7) забезпечує контроль за доведенням до відома відповідних структурних підрозділів та працівників банку інформації про внесені зміни до стратегій та бізнес-плану банку, стратегії та політики управління ризиками, інших внутрішньобанківських документів з питань управління ризиками;

8) розробляє заходи щодо оперативного усунення недоліків у функціонуванні системи управління ризиками, виконання рекомендацій та зауважень за результатами оцінки в рамках системи внутрішнього контролю, перевірок підрозділу внутрішнього аудиту, зовнішніх аудиторів та наглядових органів, а також здійснює контроль за їх виконанням;

9) затверджує програму навчання та підвищення кваліфікації для керівників банку та інших працівників банку, у тому числі, які залучені до процесу управління ризиками.

28. Рада банку утворює постійно діючий підрозділ з управління ризиками та забезпечує незалежність цього підрозділу шляхом організації його функціонування відокремлено від підрозділу внутрішнього аудиту, структурних підрозділів, що здійснюють операції та безпосередньо приймають ризики, та структурних підрозділів, що реєструють операції.

29. Підрозділ з управління ризиками з метою забезпечення ефективності функціонування системи управління ризиками виконує, щонайменше такі функції:

1) забезпечує функціонування системи управління ризиками шляхом здійснення своєчасного виявлення, вимірювання, моніторингу, контролю, звітування щодо ризиків, на які наражається банк у своїй діяльності, як на індивідуальному, так і на портфельному рівні;

2) готує та надає звіти щодо ризиків раді банку, комітету ради банку з управління ризиками не рідше одного разу на квартал та правлінню банку – не рідше одного разу на місяць, у разі виявлення ситуацій, що потребують невідкладного інформування ради банку – негайно;

3) здійснює постійний аналіз ризиків, на які наражається банк у процесі своєї діяльності, з метою підготовки пропозицій щодо прийняття управлінських рішень щодо пом'якшення ризиків;

4) розробляє та підтримує в актуальному стані методики та моделі, що використовуються банком для аналізу впливу різних факторів ризиків на фінансовий стан та капітал банку;

5) впливає та, за необхідності, уживає всіх можливих заходів щодо належного інформування ради банку, комітету ради банку з управління ризиками, правління банку з метою недопущення прийняття рішень, що наражають банк на значні ризики;

6) здійснює стрес-тестування;

7) обчислює профіль ризику банку;

8) інформує раду банку та правління банку щодо ризиків, які притаманні новим продуктам банку, до моменту їх впровадження для прийняття відповідних управлінських рішень;

9) забезпечує координацію роботи з питань управління ризиками з іншими структурними підрозділами банку;

10) надає пропозиції раді банку та правлінню банку щодо пом'якшення впливу ризиків (у розрізі кожного виду) на фінансовий стан банку та капітал банку, зокрема шляхом встановлення та/або перегляду лімітів на окремі види банківських операцій та послуг;

11) бере участь у розробці внутрішньобанківських документів, визначених у підпунктах 4, 19 додатку 1 Положення;

12) бере участь у розробці та впровадженні внутрішньобанківських документів, визначених у підпунктах 2, 3, 5 – 9 додатку 1 Положення;

13) розробляє та впроваджує внутрішньобанківські документи, визначені у підпунктах 10, 20, 21 додатку 1 Положення;

14) бере участь у розробці та інтеграції в систему управління ризиками внутрішньобанківських документів, визначені у підпунктах 11 – 14 додатку 1 Положення;

15) бере участь у розробці внутрішньобанківських документів, визначених у підпунктах 15 – 17 додатку 1 Положення та контролює їх виконання.

30. Рада банку утворює постійно діючий підрозділ контролю за дотриманням норм (комплаєнс) та забезпечує незалежність цього підрозділу шляхом організації його функціонування відокремлено від підрозділу внутрішнього аудиту, підрозділу з управління ризиками, структурних

підрозділів, що здійснюють операції та безпосередньо приймають ризики, та структурних підрозділів, що реєструють операції.

31. Підрозділ контролю за дотриманням норм (комплаєнс) з метою забезпечення ефективності функціонування системи управління ризиками виконує, щонайменше такі функції:

1) здійснює контроль за дотриманням банком норм законодавства, регуляторного середовища, правил, внутрішньобанківських документів та відповідних стандартів саморегулювальних організацій, дія яких поширюється на банк;

2) проводить моніторинг змін у законодавстві, та регуляторному середовищі, правилах, внутрішньобанківських документах та відповідних стандартах саморегулювальних організацій, дія яких поширюється на банк, та здійснює оцінку впливу таких змін на процеси та процедури, запроваджені в банку, а також забезпечує контроль за імплементацією відповідних змін у внутрішньобанківські документи;

3) здійснює контроль за операціями банку з надання послуг клієнтам з метою недопущення участі банку в операціях, що дозволяють клієнтам ухилятися від податкових зобов'язань та використовувати банк в інших незаконних операціях;

4) забезпечує управління ризиками, пов'язаними з конфліктом інтересів, що можуть виникати на всіх рівнях організаційної структури банку та у разі виявлення будь-яких фактів, що свідчать про наявність конфлікту інтересів у банку, інформує раду банку;

5) виявляє ризики санкцій, що можуть бути застосовані до банку, а також фінансових збитків та шкоди репутації в результаті недотримання банком законодавства, нормативно-правових актів Національного банку України та внутрішньобанківських документів та інформує про це раду і правління банку;

6) здійснює контроль за оновленням (актуалізацією) структурними підрозділами банку внутрішньобанківських документів відповідно до змін до законодавства України та нормативно-правових актів Національного банку України;

7) здійснює контроль за своєчасністю та достовірністю статистичної, податкової, фінансової та іншої звітності, що надається банком до Національного банку України та інших регуляторних органів;

8) консультує керівників банку з питань дотримання банком законодавства та інших документів, дія яких поширюється на банк;

9) проводить навчання та забезпечує обізнаність працівників банку щодо дотримання норм законодавства, культури управління ризиками;

10) забезпечує координацію роботи з питань управління комплаєнс-ризиком з іншими структурними підрозділами банку;

11) забезпечує функціонування системи управління ризиками шляхом здійснення своєчасного виявлення, вимірювання, моніторингу, контролю, звітування щодо комплаєнс-ризиків;

12) впливає та, за необхідності, уживає всіх можливих заходів щодо належного інформування ради банку, комітету ради банку з управління ризиками, правління банку з метою недопущення прийняття рішень, що наражають банк на значні комплаєнс-ризиків;

13) інформує раду банку, комітет ради з управління ризиками і правління банку щодо комплаєнс-ризиків, які притаманні новим продуктам банку до моменту їх впровадження для прийняття відповідних управлінських рішень;

14) оцінює відповідність системи компенсацій та відшкодування, що запроваджена в банку, вимогам законодавства України та нормативно-правових актів Національного банку України, внутрішніх політик та кодексу поведінки (етики);

15) проводить розслідування інцидентів, пов'язаних із порушенням кодексу поведінки (етики), а також внутрішньобанківських документів з питань управління комплаєнс-ризиком, в тому числі (за потреби) із залученням зовнішніх експертів;

16) накопичує інформацію щодо порушень працівниками банку законодавства, нормативно-правових актів Національного банку України та внутрішньобанківських документів, а також понесених банком збитків в результаті таких порушень;

17) готує та надає звіти щодо комплаєнс-ризиків раді банку, комітету ради банку з управління ризиками не рідше одного разу на квартал та правлінню банку – не рідше одного разу на місяць, у разі виявлення ситуацій, що потребують невідкладного інформування ради банку – негайно;

18) бере участь у розробці внутрішньобанківських документів, визначених у підпунктах 4, 19, 20 додатку 1 Положення;

19) бере участь у розробці та впровадженні внутрішньобанківських документів, визначених у підпунктах 2, 3, 5 – 9 додатку 1 Положення;

20) розробляє та впроваджує внутрішньобанківські документи, визначені у підпунктах 10 – 21 додатку 1 Положення;

21) бере участь у розробці та інтеграції в систему управління ризиками внутрішньобанківських документів, визначені у підпунктах 12 – 14 додатку 1 Положення;

22) приймає участь у розробці інструкцій, настанов, правил, механізмів, технологічних карт тощо, в частині забезпечення дотримання працівниками банку законодавства, нормативно-правових актів НБУ та внутрішньобанківських документів під час виконання операцій та контролює їх дотримання;

32. Рада банку та Комітет ради банку з управління ризиками з метою забезпечення ефективної роботи підрозділу з управління ризиками та підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс) передбачають у бюджеті банку достатній розмір фінансового забезпечення цих структурних підрозділів. Розмір оплати праці працівників підрозділів банк визначає незалежно від бізнес-підрозділів, які є об'єктом нагляду, а оцінка ефективності роботи працівників підрозділів ґрунтується на досягненні їх цілей таким чином, щоб не обмежувалась їх незалежність.

Рада банку та Комітет ради банку з управління ризиками також передбачають чисельність підрозділу з управління ризиками банку та підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс), яка має бути достатньою для досягнення цілей та завдань, поставлених перед цими підрозділами.

33. Рада банку та правління банку (далі – керівництво банку) гарантує доступ підрозділу з управління ризиками та підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс) до інформації, необхідної для їх ефективної роботи. Персонал та керівництво банку мають сприяти в отриманні такої інформації.

34. Для досягнення належного рівня незалежності, необхідного для ефективного управління ризиками, керівники підрозділу з управління ризиками та підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс) повинні:

підпорядковуватись раді банку або голові правління;

звітувати безпосередньо раді банку та комітету з управління ризиками;

мати пряму та необмежену можливість обговорення питань щодо ризиків безпосередньо з радою банку та/або комітетом ради банку з управління ризиками без необхідності (обов'язку) інформування про це членів правління банку;

з метою запобігання виникненню конфлікту інтересів не здійснювати нагляд за діяльністю, за яку вони раніше безпосередньо несли відповідальність або стосовно якої раніше ухвалювали рішення.

35. Керівники підрозділу з управління ризиками та контролю за дотриманням норм (комплаєнс) мають право накладання вето на рішення постійно діючих комітетів банку, якщо реалізація таких рішень може призвести до прийняття банком значних ризиків; що можуть призвести до порушення затверджених лімітів ризику та встановленого ризик-апетиту, та інформують раду банку щодо такого рішення.

36. Призначення, звільнення, функції та оплата праці керівників підрозділу з управління ризиками та підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс) погоджуються (затверджуються) радою банку. Про звільнення керівників підрозділу з управління ризиками та підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс) банк повідомляє публічно. Банк інформує Національний банк України про причини звільнення керівників підрозділу з управління ризиками та підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс).

37. Керівники підрозділу з управління ризиками та підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс) повинні мати вищу освіту, досвід роботи в банківській системі в сфері управління ризиками та контролю за дотриманням норм (комплаєнс) не менше п'яти років та відповідати іншим вимогам щодо професійної придатності та ділової репутації.

IV. Культура управління ризиками, кодекс поведінки (етики) та запобігання конфлікту інтересів

38. Рада банку, комітет ради банку з управління ризиками та правління банку з метою дотримання працівниками банку культури управління ризиками створюють необхідну атмосферу (tone at the top) шляхом:

визначення та дотримання корпоративних цінностей, а також здійснення нагляду за дотриманням таких цінностей керівництвом, членами правління та іншими працівниками банку;

забезпечення розуміння працівниками банку їх ролі в процесі управління ризиками з метою досягнення цілей діяльності банку;

просування обізнаності щодо ризиків та відповідальності за порушення встановленого рівня ризик-апетиту;

отримання підтверджень, що працівники банку, включно з керівництвом банку поінформовані про відповідні дисциплінарні санкції або інші дії, які будуть застосовані до них у разі неприпустимої поведінки або інших порушень.

39. З метою дотримання керівниками банку та іншими працівниками банку корпоративних цінностей комітет ради банку з управління ризиками та підрозділ контролю за дотриманням норм (комплаєнс) розробляють:

1) кодекс поведінки (етики);

2) політику запобігання конфліктам інтересів;

3) процедури, відповідно до якої працівники банку можуть конфіденційно повідомляти про порушення в діяльності банку та яка передбачає забезпечення захисту заявників;

4) порядок розслідування порушень в діяльності банку та здійснює нагляд за його виконанням.

40. Кодекс поведінки (етики) має чітко визначати:

загальнообов'язкові норми поведінки для керівників та інших працівників банку, а також відповідальність за порушення даних норм;

механізм запобігання незаконній діяльності, такій як подання недостовірної фінансової звітності, посадовий злочин, економічний злочин (шахрайство; порушення санкцій; легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення; неконкурентна практика тощо), порушення прав споживачів;

порядок дій працівників банку для недопущення завдання шкоди активам банку;

механізм запобігання використанню службового становища керівниками банку та іншими працівниками банку з метою отримання несправедливих переваг або надання таких переваг третім особам під час виконання посадових обов'язків;

процедуру недопущення корупційних дій та хабарництва;

гарантії рівності відносин між банком та його клієнтами, працівниками, постачальниками та конкурентами;

обмеження щодо дарування та отримання подарунків;

порядок обробки, зберігання та розповсюдження конфіденційної та інсайдерської інформації.

41. Процедура недопущення корупційних дій та хабарництва має забезпечувати:

контроль за дотриманням керівниками банку та іншими працівниками банку вимог законодавства з питань запобігання та протидії корупції в процесі виконання ними функціональних обов'язків;

механізм запобігання зловживанням з боку керівників банку та іншими працівниками банку під час взаємодії з органами державної влади та їх посадовими особами, посадовими особами клієнтів та контрагентів;

процедури контролю за здійсненням представницьких витрат та наданням/одержанням подарунків керівниками та іншими працівниками банку під час виконання ними посадових обов'язків.

42. Рада банку затверджує політику запобігання конфлікту інтересів, яка містить:

обов'язки членів ради банку щодо запобігання) діяльності, що може спричинити конфлікти інтересів або можливість виникнення конфліктів інтересів;

приклади виникнення конфліктів інтересів у членів колегіальних органів банку під час виконання ними своїх обов'язків;

обов'язки членів колегіальних органів банку оперативно повідомляти про обставини, що можуть спричинити або вже спричинили конфлікт інтересів;

обов'язки членів колегіальних органів банку щодо утримання від голосування з будь-якого питання, яке може спричинити конфлікт інтересів або зашкодити об'єктивному ставленню чи належному виконанню таким членом обов'язків перед банком;

заходи, які мають вживатися у разі порушення вимог політики запобігання конфлікту інтересів.

43. Політика запобігання конфлікту інтересів має забезпечувати контроль за своєчасним виявленням, врегулюванням та запобіганням виникненню конфлікту інтересів у керівників банку та інших працівників банку в тому числі пов'язаного з:

використанням інсайдерської інформації керівниками банку та іншими працівниками банку;

діловою діяльністю керівників та інших працівників банку, за межами банку;

працевлаштуванням родичів керівників та інших працівників банку;

здійсненням банком операцій з пов'язаними особами.

Належна організація такого контролю передбачає:

визначення конфлікту інтересів та основних форм прояву такого конфлікту при виконанні посадових обов'язків керівниками банку та іншими працівниками банку;

функціонування процесу попередження виникнення конфлікту інтересів, в тому числі шляхом застосування інформаційних бар'єрів для захисту інформації, отриманої керівниками банку та іншими працівниками банку під час виконання посадових обов'язків, від неналежного використання в межах або поза межами банку;

наявність механізму моніторингу потенційного або реального конфлікту інтересів у керівників банку та інших працівників банку;

дієву процедуру реагування на виявлений конфлікт інтересів із застосуванням заходів для врегулювання та мінімізації негативного впливу такого конфлікту;

відповідальність за невиконання вимог інформування щодо потенційного або реального конфлікту інтересів у керівників та інших працівників банку.

44. Корпоративні цінності банку мають визначати критичну важливість вчасного, відвертого обговорення неприпустимої поведінки або інших порушень та їх ескалації шляхом:

інформування всіх працівників банку про процедуру, відповідно до якої вони можуть конфіденційно повідомляти про порушення в діяльності банку;

заохочення та надання можливості повідомляти раді банку, конфіденційно та без ризику покарання, обґрунтовані занепокоєння щодо нелегальної, неетичної або сумнівної діяльності працівників банку;

здійснення нагляду за дотриманням процедури, відповідно до якої працівники банку можуть конфіденційно повідомляти про порушення в діяльності банку;

здійснення нагляду за дотриманням порядку розслідування порушень в діяльності банку.

Порядок розслідування порушень в діяльності банку має визначати повноваження структурних підрозділів банку щодо здійснення розслідувань того чи іншого виду, обсягів порушень.

45. Банк може передати на аутсорсинг функцію отримання повідомлень від працівників з метою дотримання конфіденційності повідомлень про порушення в діяльності банку.

46. Банк проводить регулярне (не рідше одного разу на рік для діючих працівників та під час прийняття на роботу нових працівників) навчання працівників банку з питань дотримання кодексу поведінки (етики) та культури управління ризиками в цілому.

V. Внутрішньобанківські документи з питань управління ризиками

47. Банк розробляє внутрішньобанківські документи з питань управління ризиками, мінімальний перелік яких визначений у додатку 1 Положення з урахуванням вимог цього Положення, які є обов'язковими і мінімально необхідними для управління ризиками банку, а також вимог законодавства України, документів Базельського комітету з банківського нагляду та

міжнародних документів, які регламентують принципи корпоративного управління та управління ризиками в банках.

48. Внутрішньобанківські документи з питань управління ризиками мають відповідати стратегії та бізнес-плану банку, декларації схильності до ризиків, бути оформленими, затвердженими, послідовними та мати рівень деталізації, що відповідає профілю ризику банку.

49. Банк забезпечує своєчасний перегляд та оновлення (актуалізацію) внутрішньобанківських документів з питань управління ризиками з урахуванням змін до законодавства України та нормативно-правових актів Національного банку України, що, зокрема, стосуються питань управління ризиками.

50. Внутрішньобанківські документи з питань управління ризиками мають визначати порядок взаємодії між всіма організаційними рівнями банку, включаючи рівень керівників банку.

51. Рада банку затверджує декларацію схильності до ризиків, яка:

визначає загальний рівень ризик-апетиту, що є комбінацією кількісних та якісних показників, щодо усіх операцій банку, в тому числі тих, що обліковуються на позабалансових рахунках. Загальний рівень ризик-апетиту має відповідати бізнес-моделі банку та визначатись як в абсолютному значенні, так і у відсотках до капіталу банку;

визначає величину ризик-апетиту до кожного з видів ризику, визначених як в абсолютному значенні, так і у відсотках до регулятивного капіталу банку, який має стати основою для встановлення лімітів щодо кожного з видів ризику;

містить розрахунок, на підставі якого визначена величина ризик-апетиту та перелік припущень, що використовуються в процесі такого розрахунку;

визначає види ризиків, яких банк має уникати;

визначає ризики, щодо яких банком визначено нульову толерантність;

визначає внутрішні та зовнішні чинники та обмеження, що впливають на прийняття банком ризиків;

доводиться до працівників банку, що відповідають за управління ризиками, та має бути легкою для розуміння та моніторингу дотримання.

52. Рада банку затверджує ризик-апетит до кожного виду ризиків, який є комбінацією кількісних показників, перелік яких залежать від виду ризику, та таких загальних якісних вимог:

створення системи внутрішнього контролю, яка забезпечує виконання бізнес-плану банку;

повноти внутрішньобанківських документів з управління ризиків, що відповідають бізнес-моделі банку;

необхідності опису бізнес-процесів банку, що мають виявляти ключові точки, в яких банк наражається на найбільші ризики;

достатньої кваліфікації персоналу банку, що виконують бізнес-процеси;

наявності та належного функціонування інформаційних систем банку, що необхідні для підтримки бізнес-процесів;

наявності в інформаційних системах банку повних та якісних даних, що забезпечують належну оцінку величини ризиків;

відношення банку до комплаєнс-ризиків, зокрема ризику репутації, недотримання кодексу поведінки (етики), а також запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

53. Рада банку враховує величину ризик-апетиту, затверджену в декларації схильності до ризику в процесі визначення стратегії та складання бізнес-плану банку. Рада банку також враховує рівень ризик-апетиту у випадку прийняття рішення щодо збільшення обсягів активів (розширення діючих видів діяльності, злиття, поглинання).

54. Рада банку затверджує стратегію та політики управління ризиками, які щонайменше, містять:

- 1) основні цілі управління ризиками;
- 2) перелік видів ризиків, що притаманні діяльності банку;
- 4) принципи та порядок організації процесу управління ризиками;
- 3) порядок та процедури ухвалення нових продуктів,

5) порядок звітування, у тому числі підготовки управлінської звітності та обміну інформацією щодо управління ризиками між структурними підрозділами банку.

55. Банк розробляє за кожним видом ризику внутрішньобанківські документи у формі положень, порядків, процедур або в іншій формі, які документально закріплюють процес управління ризиками, регламентують інші питання з управління кожним з видів ризиків та враховують мінімальні вимоги до оцінки та управління ризиками, визначені у цьому Положенні.

56. Банк розробляє план відновлення діяльності у відповідності до вимог Національного банку України з метою запровадження заходів, що будуть вживатись банком для відновлення свого фінансового стану у разі значного погіршення.

57. Банк розробляє внутрішньобанківський документ щодо програми навчання та підвищення кваліфікації працівників банку, який включає такі напрями:

вимоги законодавства України, нормативно-правових актів Національного банку України, документів Базельського комітету з банківського нагляду з питань управління ризиками;

вимоги внутрішньобанківських документів з питань управління ризиками;

практичні заняття щодо реалізації внутрішньобанківських документів з питань управління ризиками;

виконання планів відновлення діяльності, забезпечення безперервної діяльності та фінансування в кризових ситуаціях;

вивчення сучасного досвіду, у тому числі міжнародного, щодо управління ризиками;

порядок організації процесу управління ризиками та підходи до управління окремими видами ризиків.

58. Відсутність чи неподання внутрішньобанківських документів з питань управління ризиками для ознайомлення уповноваженим працівникам Національного банку України є підставою для негативних висновків щодо ефективності та адекватності системи управління ризиками в банку, а також

застосування до банку заходів впливу в порядку, установленому нормативно-правовими актами Національного банку України.

VI. Політика ухвалення нових продуктів

59. Банк забезпечує належну оцінку ризиків за новими продуктами до початку їх впровадження.

60. Новими продуктами у розумінні цього Положення є: новий вид діяльності; вихід на новий ринок; новий продукт або внесення істотних змін до існуючого продукту; купівля активів чи зобов'язань інших учасників ринку; угода про злиття чи поглинання; інша угода, що може мати значний вплив на діяльність банку.

61. Рада банку затверджує політику ухвалення нових продуктів, що, зокрема, містить:

підхід до визначення істотності змін, що вносяться до існуючих продуктів;

підхід до визначення угод, що можуть мати значний вплив на діяльність банку;

процедуру ухвалення рішення щодо нових продуктів;

перелік підрозділів банку та/або відповідальних осіб, що залучені у процес підготовки документів для ухвалення рішення щодо ухвалення нових продуктів;

перелік та структуру документів, на підставі яких ухвалюється рішення.

62. Документи банку для ухвалення рішення щодо нового продукту, зокрема, мають містити:

1) опис нового продукту, цільових клієнтів, що мають ним користуватися, а також основних цілей запровадження такого продукту;

2) висновок підрозділу з управління ризиків та підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс), що, зокрема, включає:

детальну оцінку ризиків, в тому числі на предмет того, чи знаходиться новий продукт в межах затвердженого банком ризик-апетиту;

оцінку зміни профілю ризику у разі запровадження нового продукту;

3) висновки інших підрозділів банку (юридичного, бухгалтерського обліку, ІТ тощо) щодо можливості запровадження нового продукту;

4) аналіз прогнозованих доходів та витрат від запровадження нового продукту.

63. Ухвалення рішення щодо запровадження нового продукту має базуватись на висновках відповідних підрозділів та виключати вплив суб'єктивного судження, що базується на інших факторах, зокрема впливі акціонерів, менеджменту банку або третіх осіб, які в подальшому можуть зашкодити інтересам банку.

64. Банк проводить тестування готовності операційних систем та персоналу банку до запуску нового продукту, та, за потреби, відкладає запуск до моменту забезпечення готовності.

VII. Ліміти ризиків

65. Рада банку затверджує ліміти:

кредитного ризику;

ризиків ліквідності;

операційного ризику;

процентного ризику банківської книги;

ринкових ризиків;

інших суттєвих видів ризику, на які може наражатись банк у своїй діяльності.

66. Банк встановлює ліміти для кожного з видів ризику. Банк може встановлювати значення лімітів як у відсотках до регулятивного капіталу банку, так і до загального розміру активів, загальної суми зобов'язань тощо. Банк може встановлювати ліміти щодо окремих операцій в абсолютних значеннях.

67. Банк встановлює ліміти ризику щодо банку та банківської групи в цілому. В залежності від характеру діяльності банку та його бізнес-моделі, банк може встановлювати окремі ліміти для окремих учасників банківської групи, бізнес-ліній, портфелів, типів інструментів або окремих інструментів.

Рівень деталізації лімітів ризику відображає характеристики балансу банку, в тому числі щодо ризик-апетиту до різних видів ризику.

68. Рада банку переглядає ліміти у разі змін ринкових умов або бізнес-стратегії банку, але не рідше ніж раз на рік на підставі пропозицій бізнес-підрозділів банку та/або підрозділу з управління ризиками.

69. Рада банку може делегувати колегіальним органам банку/керівнику підрозділу з управління ризиками повноваження щодо погодження на здійснення операцій банку, що призводять до перевищення лімітів ризику (авторизованих перевищень). В такому разі рада банку затверджує процедуру контролю за використанням цих повноважень. Така процедура, зокрема, має містити:

максимальний обсяг авторизованого перевищення;

вимоги до документування рішення щодо авторизованого перевищення;

порядок інформування ради банку щодо авторизованих перевищень.

70. Підрозділ з управління ризиками негайно повідомляє раду банку, комітет ради банку з управління ризиками, правління банку та його комітети щодо порушення лімітів.

71. Банк накопичує інформацію щодо авторизованих перевищень та порушень лімітів.

72. У разі, якщо авторизовані перевищення або порушення лімітів є частими або постійними, рада банку проводить позачерговий перегляд таких лімітів, результатом якого можуть бути:

перегляд величини діючих лімітів;

перегляд делегованих повноважень щодо авторизованих перевищень;

залишення лімітів без змін та затвердження плану заходів щодо недопущення їх подальшого порушення.

VIII. Інформаційні системи щодо управління ризиками та звітування

73. Банк створює надійну систему інформаційних технологій, яка забезпечує агрегування даних щодо ризиків банку, оперативне та достовірне

вимірювання ризиків як на рівні окремого банку, так і на рівні банківської групи, як в звичайних, так і в стресових ситуаціях.

74. Банк розробляє процедури обробки даних щодо ризиків, політику конфіденційності та збереження такої інформації, а також доступу до неї.

75. Банк визначає процедури агрегування даних щодо ризиків в контексті розробки плану забезпечення безперервної діяльності.

76. Банк розробляє процедури агрегування даних щодо ризиків, що забезпечують виконання таких принципів:

1) точність і цілісність.

Банк підтримує обґрунтоване співвідношення у застосуванні автоматизованих та ручних процесів агрегування даних щодо ризиків. Банк застосовує ручні процеси в ситуаціях, що потребують судження банку. В інших випадках банк максимально автоматизує процедури обробки даних з метою уникнення помилок. Банк складає опис агрегування даних щодо ризиків як щодо автоматизованих, так і ручних процесів. Опис має містити пояснення щодо застосування ручних процесів, а судження має містити обґрунтування щодо його застосування.

Банк використовує надійні процедури агрегування даних щодо ризиків та забезпечує:

а) використання чітких процедур контролю точності даних про ризики;

б) розробку політик та процедур використання комп'ютерних програм працівниками банку у разі застосування банком ручних процесів та автоматизованих додатків та баз даних;

в) вивірку даних про ризики з іншими даними банку, зокрема даними бухгалтерського обліку;

г) наявність єдиного надійного джерела інформації за кожним видом ризику;

г) доступ до даних про ризики працівникам підрозділів з управління ризиків та контролю за дотриманням норм (комплаєнс) з метою формування звітності щодо ризиків належної якості;

2) повнота даних.

Банк здійснює агрегування даних щодо ризиків на рівні банківської групи. Дані про ризики мають групуватись за бізнес-лініями, видами активів та зобов'язань банку, галузевою та географічною концентрацією тощо, що дозволяє виявляти ризики та складати звіти;

3) своєчасність.

Банк своєчасно формує агреговані та актуалізовані дані щодо ризиків з одночасним дотриманням принципів точності і цілісності, повноти даних та адаптивності. Конкретні терміни формування даних щодо ризиків залежать від затвердженої періодичності надання звітів щодо ризиків, а у разі виникнення стресових ситуацій формування даних щодо ризиків здійснюється банком у найкоротші терміни;

4) адаптивність, що означає:

наявність достатньо гнучких процедур, що дозволяють агрегувати дані щодо ризиків згідно з встановленими вимогами;

наявність можливостей модифікації процедур агрегування даних щодо ризиків з метою задоволення потреб користувачів, що дозволяє отримати інформацію з достатнім рівнем деталізації;

наявність можливостей внесення змін до процедур агрегування даних про ризики у зв'язку зі зміною законодавства.

77. Ефективне управління ризиками, зокрема передбачає, що управлінська звітність про ризики містить точну, повну, своєчасну інформацію про ризики, надана раді банку, колегіальним органам, правлінню банку та іншим користувачам, які приймають рішення, а терміни її надання достатні для прийняття рішення.

78. Відповідні підрозділи банку складають звітність про ризики, яка має бути:

1) точною, вивіреною та достовірно відображати агреговані ризики та рівень прийнятого банком ризику;

2) комплексною.

Звітність про ризики має охоплювати всі ризики банку, містити інформацію про концентрацію ризиків, дотримання встановленого розміру ризик-апетиту та лімітів ризику, а також надавати перспективну оцінку ризиків, а не тільки поточну та історичну;

3) чіткою та інформативною.

Звітність про ризики має надавати чітку та однозначну інформацію та, разом з тим, бути достатньо вичерпною для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Рада банку є головним користувачем управлінської звітності про ризики та несе відповідальність за розробку вимог до такої звітності, забезпечує запити та отримання інформації, необхідної для виконання своїх функцій. Рада банку вимагає пояснень від керівників банку або підрозділів з управління ризиків та контролю за дотриманням норм (комплаєнс), якщо звітність про ризики не відповідає затвердженим нею вимогам щодо переліку та наповненню форм звітності.

Правління банку також є ключовим користувачем управлінської звітності про ризики і також несе відповідальність за розробку вимог до такої звітності, забезпечує запити та отримання інформації, необхідної для виконання своїх функцій.

Банк повинен бути в змозі формувати нестандартну звітність про ризики, зокрема:

під час стресових ситуацій;

в разі зміни вимог щодо необхідної управлінської інформації;

в разі отримання запитів Національного банку України або інших регуляторних органів.

4) періодичною.

Рада банку, колегіальні органи, правління банку та інші користувачі управлінської звітності встановлюють періодичність складання та надання управлінської звітності про ризики як у звичайних умовах, так і в стресових ситуаціях. Така періодичність має бути не рідшою ніж встановлена цим Положенням;

5) розповсюдженою серед користувачів управлінської звітності за умови дотримання конфіденційності.

ІХ. Моделі та інструменти оцінки ризиків

79. Банк використовує ефективні моделі та інструменти для оцінки (кількісного вимірювання) ризиків, як тих, що підлягають кількісному виміру в повній мірі, так і тих, що підлягають кількісному виміру в меншій мірі.

80. Під час обрання моделей та інструментів оцінки ризиків банк враховує:

особливості своєї діяльності, характер, обсяг операцій, профіль ризику;

бізнес-потреби (наприклад ціноутворення);

припущення, що є основою для моделей та інструментів;

наявність коректних та повних вхідних даних;

можливості інформаційної системи банку щодо управління ризиками;

досвід та кваліфікацію персоналу.

81. Банк використовує моделі та інструменти оцінки ризиків, які побудовані на коректних та повних вхідних даних.

82. Банк запроваджує порядок відбору вхідних даних для їх використання в процесі оцінки ризиків. Вхідні дані повинні:

відповідати ринковим значенням;

бути повними та коректними;

отримуватися з незалежних джерел або підрозділів банку, діяльність яких не залежить від результатів оцінки ризиків.

Банк забезпечує своєчасну актуалізацію вхідних даних, що використовуються для розрахунку величини ризиків, в інформаційних системах щодо управління ризиками.

83. Банк регулярно (не рідше ніж раз на рік) здійснює перегляд ефективності моделей та інструментів оцінки ризиків шляхом бек-тестування, здійсненого на основі фактичних даних.

Результатом перегляду може бути:

підтвердження адекватності моделі або інструменту та продовження їх використання без змін;

продовження використання моделі або інструменту, але з коригуванням окремих їх параметрів;

заміна діючої моделі або інструменту через їх неефективність на нові.

84. Підрозділ з управління ризиками забезпечує належну обізнаність ради банку, комітету ради банку з управління ризиками щодо сильних та слабких місць моделей та інструментів оцінки ризиків з метою їх врахування при розгляді результатів оцінки величини ризиків.

Х. Стрес-тестування

85. Банк регулярно (не рідше одного разу на квартал) проводить стрес-тестування з метою оцінки ризиків та визначення спроможності протистояти потрясінням та загрозам, на які банк наражається в процесі своєї діяльності, або які можуть виникнути в майбутньому.

86. Банк забезпечує (за необхідності) проведення оперативного стрес-тестування, періодичність здійснення якого відповідає динаміці змін за окремими видами активів і зобов'язань банку, а також тенденціям змін в економічному і фінансовому середовищі.

87. Банк розробляє внутрішньобанківський документ про порядок проведення стрес-тестування (програма проведення стрес-тестування), який, зокрема визначає:

- 1) методологію та моделі, що використовуються для стрес-тестування;
- 2) періодичність проведення різних типів стрес-тестування;
- 3) перелік, функції та порядок взаємодії учасників процесу проведення стрес-тестування, їх повноваження і відповідальність з чітким визначенням структури підпорядкування;
- 4) перелік видів ризиків, за якими здійснюється стрес-тестування;
- 5) перелік факторів ризиків, що використовуються при стрес-тестуванні;
- 6) перелік припущень, що використовуються при стрес-тестуванні;
- 7) інформаційну систему, за допомогою якої банк здійснює стрес-тестування;

8) порядок розгляду результатів стрес-тестування та їх доведення до ради банку, комітету з управління ризиками та правління банку з метою прийняття управлінських рішень щодо зниження рівня ризиків.

88. Програма проведення стрес-тестування має забезпечувати:

1) визначення розміру збитків банку в цілому та за окремими видами операцій у разі реалізації стрес-сценаріїв, а також оцінку потенційних можливостей покрити такі збитки;

2) оцінку впливу реалізації стрес-сценаріїв на дотриманням банком граничних значень нормативів, встановлених Національним банком України;

3) порівняння отриманих результатів з встановленим рівнем ризик-апетиту;

4) оцінку ефективності системи управління ризиками;

5) визначення ступеня залежності величини ризиків від окремих факторів ризику, які пом'якшують або посилюють їх дію.

89. Банк забезпечує здійснення стрес-тестування, що охоплює всі види діяльності банку, балансові та позабалансові позиції з урахуванням особливостей його продуктів та операцій.

90. Банк забезпечує здійснення стрес-тестування щонайменше за такими видами ризиків:

1) кредитний ризик;

2) ризик ліквідності;

3) процентний ризик банківської книги;

4) ринковий ризик;

5) операційний ризик.

Банк здійснює стрес-тестування щодо цих ризиків з урахуванням ризику концентрації.

91. Банк самостійно визначає перелік інших видів ризиків, за якими здійснює стрес-тестування, з урахуванням специфіки своєї діяльності та розміру впливу цих ризиків на всі напрями діяльності банку.

92. Банк визначає методи проведення стрес-тестування, в тому числі методологію визначення відповідних стрес-сценаріїв, які мають включати кількісні та якісні показники, та враховувати профіль ризику банку і основні напрями його діяльності.

93. Банк визначає методи проведення стрес-тестування самостійно з урахуванням власного досвіду. Банк в залежності від ситуації використовує, зокрема такі методи:

1) аналіз чутливості портфеля активів до зміни факторів ризиків, який полягає в моделюванні наслідків зміни одного фактора ризику або групи тісно взаємопов'язаних факторів ризику, при незмінних інших факторах ризику;

2) сценарний аналіз, який полягає в моделюванні наслідків одночасної зміни декількох факторів ризиків, що базуються як на історичних, так і гіпотетичних подіях.

Метод дозволяє оцінити потенційний одночасний вплив ряду факторів ризику на діяльність банку у випадку настання виключної (екстремальної), але разом з тим імовірної події. Під час розробки сценаріїв банк використовує фактори ризиків з максимально негативним впливом, що можуть призвести до подій, унаслідок виникнення яких банк може зазнати найбільших втрат, та опрацьовує варіанти найгіршого розвитку подій;

3) реверсивне стрес-тестування, яке полягає у пошуку такої комбінації значень факторів ризиків та визначенні такого сценарію, якому за яким банк отримає заздалегідь визначений негативний результат (порушення нормативів капіталу, втрата ліквідності, настання неплатоспроможності тощо). Пошук може здійснюватись як експертним методом, так і за допомогою статистичного моделювання.

94. Банк для проведення стрес-тестування визначає основні (базові) фактори ризиків, які можуть впливати на його діяльність і фінансовий стан, зокрема:

1) макроекономічні показники (ВВП, облікова ставка Національного Банку України, офіційний курс гривні до іноземних валют, індекс споживчих цін та цін виробників, рівень безробіття, середня заробітна плата тощо) та ціни на ключові товари, що експортуються з України (сталь, залізна руда,

пшениця, кукурудза, соняшникова олія тощо) та імпортуються до України (природний газ, нафта тощо);

2) мікроекономічні показники, зокрема можливість доступу банку до зовнішніх джерел фінансування, ринкова позицію банку, структура балансу банку, якість активів, галузеві концентрації тощо.

Банк запроваджує адекватний та чіткий механізм трансформації факторів ризику, що застосовуються при стрес-тестуванні, у відповідні внутрішні параметри банку, що використовуються для оцінки величини ризику (PD, LGD, зниження вартості інструментів та позицій).

95. Банк забезпечує такий рівень інформаційної та технологічної інфраструктури, який дозволяє проводити різні види стрес-тестування, змінювати рівень їх деталізації або змінювати стрес-сценарії.

96. Банк для підвищення ефективності здійснення стрес-тестування забезпечує регулярний і систематичний (не рідше одного разу на рік) перегляд (удосконалення) програми проведення стрес-тестування, зокрема методів та стрес-сценаріїв.

97. Банк здійснює належне документування результатів стрес-тестування за кожним із методів, стрес-сценаріїв та отриманих результатів.

98. Банк забезпечує належне використання результатів стрес-тестування всіма структурними підрозділами банку, залученими до виконання функцій з управлінням ризиками.

99. Підрозділ з управління ризиками забезпечує своєчасне доведення до ради банку, комітету ради банку з управління ризиками та правління банку висновків про результати стрес-тестування, які, зокрема мають містити оцінку впливу можливої реалізації стрес-сценаріїв на діяльність банку для розробки та вжиття відповідних заходів щодо зменшення впливу потенційних ризиків та уникнення/мінімізації фінансових втрат.

100. Підрозділ з управління ризиками забезпечує належну обізнаність ради банку, комітету ради банку з управління ризиками щодо сильних та слабких місць методів та стрес-сценаріїв, що використовуються при стрес-тестуванні, з метою їх врахування при розгляді його результатів.

101. Банк застосовує результати стрес-тестування під час розробки стратегії та бізнес-планів банку, стратегії та політики управління ризиками,

планів відновлення діяльності банку, забезпечення безперервної діяльності та фінансування в кризових ситуаціях тощо.

XI. Оцінка та управління кредитним ризиком

102. Рада банку відповідає за створення системи управління кредитним ризиком, що дозволяє виявляти, вимірювати, моніторити, контролювати і пом'якшувати кредитний ризик як на індивідуальній, так і на портфельній основі.

103. Кредитний ризик включає, зокрема, такі ризики:

ризик країни;

трансфертний ризик;

ризик контрагента.

104. Рада банку затверджує рівень ризик-апетиту банку до кредитного ризику, що відповідає його бізнес-моделі.

Рада банку затверджує мінімальний перелік кількісних показників ризик-апетиту до кредитного ризику, зокрема:

максимальне зростання кредитного портфелю у відсотках до величини портфелю на початок року;

максимальний обсяг заборгованості за одним боржником/групою пов'язаних боржників у відсотках до загального кредитного портфелю та регулятивного капіталу банку;

максимальний обсяг галузевої та географічної концентрації кредитного портфеля у відсотках до загального кредитного портфеля (конкретний перелік галузей та/або географічних регіонів визначається банком у відповідності до його бізнес-моделі);

максимальний обсяг кредитного портфелю за кредитними продуктами у відсотках до загального кредитного портфеля (конкретний перелік продуктів визначається банком у відповідності до його бізнес-моделі);

граничний обсяг проблемних кредитів у відсотках до відповідного кредитного портфеля в розрізі галузі економіки або кредитних продуктів, перевищення якого призводить до зупинки видачі нових кредитів.

105. Рада банку забезпечує розробку та періодичний (не рідше одного разу на рік) перегляд кредитної політики, порядків та процедур управління кредитним ризиком у відповідності визначеним рівнем ризик-апетиту банку до кредитного ризику.

106. Банк формує і запроваджує кредитну політику з урахуванням зовнішніх і внутрішніх факторів таких як:

ринкова позиція банку;

макроекономічне середовище;

кваліфікація персоналу;

якість інформаційних систем щодо управління ризиками.

107. Кредитна політика, порядки та процедури управління кредитним ризиком має бути доведена банком до усіх працівників банку, функціональні обов'язки яких передбачають участь у процесі видачі та супроводження кредитів, які повинні чітко розуміти підхід банку до цього процесу та нести відповідальність за впровадження відповідної політики, порядків та процедур.

108. Рада банку затверджує кредитну політику, яка зокрема містить:

мету, завдання та принципи управління кредитним ризиком;

визначення цільових ринків банку та їх загальні характеристики;

перелік цільових кредитних продуктів банку в розрізі галузей економіки, географічних регіонів, валюти;

критерії відбору клієнтів для кредитування;

перелік лімітів кредитного ризику;

принципи управління ризиком концентрації;

перелік, функції та порядок взаємодії учасників кредитного процесу та вимоги щодо професійної придатності працівників, що здійснюють кредитні функції;

порядок обміну інформацією між учасниками кредитного процесу, включаючи види, форми і терміни подання інформації;

прогнозований рівень дохідності;

перелік документів, що має надати потенційний боржник для розгляду кредитної заявки;

загальні умови, на яких мають надаватися кредити: процентна ставка, строковість, обсяги, види забезпечення та рівень покриття ним суми кредиту, тощо;

порядок ухвалення кредитних рішень;

процедуру делегування повноважень щодо ухвалення кредитних рішень;

порядок надання кредитів, у тому числі споживчих кредитів та кредитів пов'язаним особам;

порядок роботи зі споживачем до і під час надання споживчих кредитів;

вимоги до оцінки майна та оцінювачів, порядок оцінки майна, якщо оцінювачем є працівник банку;

порядок та процедури кредитного адміністрування та моніторингу;

підходи до виявлення, вимірювання, моніторингу та контролю за кредитним ризиком;

порядок формування резервів у відповідності до МСФЗ;

порядок перегляду кредитів, у тому числі кредитів, наданих пов'язаним особам;

процедуру завчасного виявлення та управління проблемними кредитами;

порядок списання кредитів;

порядок здійснення стрес-тестування кредитного ризику;

порядок складання та перевірки достовірності статистичної звітності щодо кредитного ризику, що надається до Національного банку України;

перелік та наповнення форм управлінської звітності, порядок та періодичність їх надання суб'єктам системи управління ризиками.

109. Банк забезпечує своєчасне виявлення кредитного ризику за усіма продуктами та видами діяльності банку та управління ними.

110. Банк використовує належні, чітко визначені критерії відбору клієнтів для кредитування. Критерії визначають, хто має право на отримання кредиту і в якому розмірі, які види кредиту доступні і на які строки, а також на яких умовах надаються такі кредити.

Банк встановлює критерії надання кредитів, які не повинні прилаштовуватися до вимог та потреб пов'язаних з банком осіб.

111. Банк отримує достатню інформацію для проведення всебічної оцінки ризиків у разі надання кредиту. Під час схвалення кредитів банк враховує такі фактори:

мету отримання кредиту та джерела його погашення;

життєздатність бізнес-моделі боржника, а також наявність у нього відповідної компетенції та ресурсів для її реалізації;

кредитну історію і поточну платоспроможність боржника, виходячи з фінансових тенденцій попередніх періодів та прогнозів руху грошових коштів за різними сценаріями;

поведінкові моделі боржників фізичних осіб;

практичний досвід здійснення боржником господарської діяльності, стан галузі економіки, в якій здійснює свою діяльність боржник, та його позиція в ній;

достатність забезпечення та можливість його реалізації;

додаткові умови кредитного договору, що забезпечують обмеження збільшення у майбутньому кредитного ризику боржника;

необхідну суму формування резервів та величину кредитного ризику на момент видачі кредиту;

репутацію боржника та його здатність нести юридичну відповідальність;

структуру групи пов'язаних з боржником контрагентів та кредитну історію і поточну платоспроможність цих контрагентів;

рішення щодо отримання кредиту осіб, які відповідають за управління компанією та здійснюють контроль за її діяльністю.

112. Банк встановлює ліміти кредитного ризику щонайменше щодо:

а) повноважень колегіального органу банку щодо ухвалення кредитних рішень як для портфелю в цілому, так і для одного боржника або групи боржників під спільним контролем;

б) окремих боржників і контрагентів, а також груп пов'язаних між собою контрагентів;

в) ризику концентрації (максимального обсягу заборгованості):

на одного боржника або групу боржників під спільним контролем;

для підприємств однієї галузі;

для боржників одного географічного регіону (регіон, в якому здійснює діяльність або проживає боржник, який може відрізнятись від регіону його реєстрації);

г) ризику контрагента в розрізі кожного з них;

г) максимального обсягу заставного майна, що може бути прийнятим на баланс банку.

113. Банк забезпечує належне управління процесом надання кредитів з метою недопущення перевищення внутрішніх лімітів кредитного ризику, нормативів кредитного ризику, встановлених Національним банком України. Банк створює та застосовує механізми внутрішнього контролю та інші механізми, що забезпечують своєчасне інформування керівництва банку про відхилення від політик, процедур та порушення встановлених лімітів.

114. Банк встановлює чіткий процес ухвалення кредитних рішень як для нових кредитів, так і внесення змін до діючих кредитів.

Рада банку є органом, що несе кінцеву відповідальність за ухвалення кредитних рішень.

Рада банку може делегувати частину повноважень щодо ухвалення кредитних рішень іншим колегіальним органам банку (комітету ради банку з управління ризиками, правлінню банку, кредитному комітету), встановивши рівень їх повноважень залежно від величини кредиту, виду продукту тощо.

При цьому, рада банку залишається відповідальною за управління кредитним ризиком.

115. Банк визначає перелік документів та інформації, що необхідні для ухвалення кредитних рішень як щодо нових кредитів, так і щодо зміни умов за діючими кредитами. Цей перелік, зокрема, має містити:

заявку кредитного підрозділу з визначенням структури та умов кредитування, висновком щодо здатності боржника забезпечити належне обслуговування та повернення кредиту, а також описом та обґрунтуванням кредитного рішення, що пропонується до ухвалення;

висновок підрозділу з управління ризиками;

висновок підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс);

висновок юридичного підрозділу.

116. Кредитне рішення колегіального органу має бути задокументовано та, зокрема містити:

суму кредиту та термін повернення кредиту;

процентну ставку за користування кредитом та терміни сплати процентів;

зобов'язання боржника, які він має виконати для отримання кредиту;

вимоги щодо переліку та вартості забезпечення за кредитом, порядок своєчасного перегляду наявності та стану схоронності забезпечення, а також переоцінки його вартості;

додаткові умови, яких повинен дотримуватися боржник протягом дії кредитного договору;

список осіб, які брали участь у прийнятті рішення та особисте рішення кожної особи;

строк дії кредитного рішення, протягом якого можливе надання кредиту без додаткового рішення колегіального органу;

117. Рішення колегіального органу має базуватись на висновках кредитного підрозділу, підрозділу з управління ризиками, підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс), юридичного підрозділу, та

виключати суб'єктивне судження, що базується на інших факторах, зокрема впливі акціонерів, менеджменту банку або третіх осіб з метою схвалення рішень щодо видачі кредитів на умовах, що зашкодять інтересам банку.

118. Банк надає кредити виключно на ринкових засадах.

119. Банк надає кредити пов'язаним з банком особам на умовах, які не відрізняються від умов надання таких видів кредитів іншим особам та мають ґрунтуватись на ринкових засадах.

120. Члени ради банку або колегіальних органів, що мають право ухвалювати кредитне рішення, не можуть бути залученими до схвалення рішення щодо видачі кредитів особам, що пов'язані з ними.

121. Рада банку затверджує рішення щодо надання кредиту пов'язаним з банком особам, величина якого перевищує 1% регулятивного капіталу банку. Інформація щодо кредитів, наданих пов'язаним з банком особам, повідомляється Національному банку України відповідно вимог нормативно-правових актів.

122. Банк створює підрозділ кредитного адміністрування, що у взаємодії з кредитним підрозділом (фронт-офіс), забезпечує належне супроводження кредиту протягом його видачі та моніторингу, включаючи:

ведення кредитної справи боржника;

надання дозволу на перерахування коштів згідно з кредитною угодою, що надається тільки після отримання та перевірки повноти пакету документів та отримання застави (якщо це передбачено кредитним договором);

контроль встановлених лімітів;

моніторинг виконання умов кредитного договору щодо погашення відсотків та основної суми заборгованості;

моніторинг дотримання боржником інших умов кредитного договору;

моніторинг своєчасного перегляду наявності та стану схоронності забезпечення, а також переоцінки його вартості.

123. Для уникнення конфлікту інтересів підрозділ кредитного адміністрування повинен:

бути незалежним від кредитного підрозділу;

отримувати винагороду, що не залежить від таких показників, як обсяг кредитів та обсяг прибутку, отриманого банком у короткостроковому періоді.

124. Банк забезпечує формування кредитної документації (справи) боржника у відповідності з вимогами нормативно-правового акту Національного банку України щодо визначення банками розміру кредитного ризику.

Кредитна справа боржника включає всю інформацію, необхідну для належної оцінки величини кредитного ризику, включаючи оцінку поточного фінансового стану боржника, а також контроль виконання умов, що були передбачені в кредитному рішенні та зазначені в кредитному договорі.

125. Банк забезпечує належне зберігання кредитної справи боржника, що мінімізує ризик її знищення або псування в результаті пожежі, затоплення приміщення тощо, а також дій працівників банку або третіх осіб. Переміщення, додавання або тимчасове вилучення документів має бути задокументованим та проводитися виключно особами, що мають відповідні повноваження. Банк забезпечує періодичний внутрішній контроль за повнотою кредитної справи боржника.

126. Банк здійснює на постійній основі моніторинг кредитного портфелю на рівні кожної активної операції, включаючи достатність сформованих банком резервів та величини кредитного ризику відповідно до вимог, встановлених Національним банком України.

127. Банк розробляє та впроваджує комплексні процедури та інформаційні системи для моніторингу кредитного портфелю на рівні кожної активної операції. У цих процедурах визначаються критерії виявлення потенційно проблемних кредитів, передбачена відповідна звітність, класифікація та заходи щодо запобігання збільшенню кредитного ризику.

128. Банк запроваджує ефективну систему кредитного моніторингу на рівні кожної операції, яка включає такі заходи:

оцінку поточного фінансового стану боржника;

моніторинг виконання умов кредитного договору щодо погашення відсотків та основної суми заборгованості;

моніторинг дотримання боржником інших умов кредитного договору;

моніторинг своєчасного перегляду наявності та стану схоронності забезпечення, а також переоцінки його вартості;

своєчасне виявлення потенційно проблемних кредитів;

своєчасне інформування керівництва банку стосовно виявлених проблем з метою застосування заходів щодо запобігання збільшенню кредитного ризику.

129. Банк створює систему моніторингу якості кредитів на портфельному рівні, яка відповідає характеру, масштабу та структурі кредитного портфелю банку.

Банк здійснює моніторинг, який, зокрема забезпечує:

1) оцінку якості кредитного портфелю за кількістю днів прострочення боргу в розрізі:

боржників або групи боржників під спільним контролем;

боржників, що здійснюють діяльність в одній галузі;

боржників одного географічного регіону;

кредитних продуктів;

2) оцінку структури забезпечення за кредитами;

3) оцінку повноти сформованих банком резервів у відповідності до вимог МСФЗ та величину кредитного ризику відповідно до вимог нормативно-правових актів Національного банку України.

130. Підрозділ з управління ризиками створює та використовує систему внутрішньої оцінки кредитного ризику, порівнює результати цієї оцінки з величиною кредитного ризику, розрахованого у відповідності з вимогами нормативно-правових актів Національного банку України, та аналізує причини відхилення.

131. Банк вимірює ризик концентрації, щонайменше в розрізі:

величини заборгованості за боржниками та групами боржників під спільним контролем;

строків до погашення кредитів;

кредитних продуктів;

географічних регіонів;

галузей економіки;

демографічних ознак (для боржників-фізичних осіб);

бальної оцінки (скорингу) боржників-фізичних осіб на момент видачі кредиту;

внутрішньої оцінки кредитного ризику та класифікації кредитів у відповідності до вимог нормативно-правового акту Національного банку України щодо оцінки кредитного ризику;

видів забезпечення за кредитами.

132. Банк проводить перегляд кредитів (credit review) не пізніше одного року з дати видачі кредиту, та, в подальшому – не рідше ніж один раз на рік.

133. Метою перегляду кредитів є:

підтвердження правильності оцінки фінансового стану боржника, ймовірності дефолту, вартості забезпечення, розміру резервів та кредитного ризику;

визначення плану подальших дій банку щодо боржника;

134. Банк використовує результати перегляду кредитів для виявлення недосконалості процедур надання та моніторингу кредитів, або їх недотримання, в тому числі навмисного.

135. Предметом перегляду кредитів є усі кредити з обсягом боргу більше 1% кредитного портфеля банку та всі кредити, надані пов'язаним особам незалежно від суми боргу.

136. Рада банку затверджує процедуру перегляду кредитів, що включає:

перелік, функції та порядок взаємодії учасників процесу перегляду кредитів, їх повноваження і відповідальність з чітким визначенням структури підпорядкування;

періодичність перегляду;

вимоги до переоцінки застави в рамках перегляду;

оцінку можливих змін у здатності боржника обслуговувати кредит;

вимоги до документування результатів перегляду;

вимоги до рекомендацій або дій, що можуть бути результатом перегляду;

вимоги до доведення результатів перегляду кредитів до ради банку.

137. Перегляд кредитів проводиться колегіальним органом банку, що приймав рішення щодо видачі даного кредиту або колегіальним органом банку з більшими повноваженнями.

Колегіальний орган банку здійснює перегляд кредитів, зокрема з урахуванням,:

1) висновку кредитного підрозділу з пропозиціями відносно подальших дій щодо боржника;

2) висновку підрозділу з управління ризиками, що містить детальну оцінку ризиків боржника та динаміки їх зміни у порівнянні з датою видачі/останнього перегляду;

3) актуальної інформації щодо фінансового стану боржника, зовнішнього середовища, в якому він працює, та виконання ним зобов'язань за кредитним договором.

Висновки не можуть бути підготовлені працівниками банку, які проводили оцінку під час видачі кредиту.

138. Колегіальний орган банку за результатами перегляду кредиту розробляє заходи з метою підвищення або недопущення зниження кредитної якості боржника.

139. Банк створює процедуру виявлення та управління потенційно проблемними та проблемними кредитами, яка включає:

1) мінімальний перелік індикаторів раннього попередження щодо виникнення потенційно проблемних та проблемних кредитів, що визначений у додатку 2 Положення;

2) порядок роботи з життєздатними та нежиттєздатними боржниками.

Життєздатними боржниками є проблемні або потенційно проблемні боржники, для погашення кредитів яких банк не планує вдаватися до процедури примусового стягнення.

Нежиттєздатними боржниками є проблемні боржники, для погашення кредитів яких банк планує вдаватися до процедури примусового стягнення;

3) порядок співпраці з іншими кредиторами боржника, кредит якого є проблемним;

4) порядок роботи з майном та іншим забезпеченням за проблемними кредитами;

5) порядок співпраці з аутсорсерами в процесі роботи з проблемними кредитами (у разі, якщо така можливість передбачена внутрішньобанківськими документами);

б) порядок списання кредитів.

140. Процедура завчасного виявлення та управління проблемними кредитами має включати:

порядок формування судження банку щодо віднесення кредитів до категорії проблемних або потенційно проблемних, а також поділу боржників за ними на життєздатних та нежиттєздатних;

перелік, функції та порядок взаємодії учасників процесу управління проблемними та потенційно проблемними кредитами, їх повноваження і відповідальність з чітким визначенням структури підпорядкування;

порядок роботи банку з життєздатними та нежиттєздатними боржниками;

методи та інструменти, що застосовуються банком для врегулювання проблемних та потенційно проблемних кредитів, основні критерії для вибору того чи іншого методу/інструменту;

забезпечення необхідної кількості персоналу та технологічної інфраструктури для виконання необхідних заходів;

порядок спілкування з боржником на кожному з етапів стягнення заборгованості, що ґрунтується на кодексі поведінки (етики) та нормах діючого законодавства;

перелік та наповнення форм управлінської звітності, порядок та періодичність їх надання органам управління банку.

141. Банк визначає порядок роботи банку з життєздатними боржниками, який містить:

перелік інформації, на підставі якої банк формує судження щодо спроможності боржника забезпечувати обслуговування кредиту в майбутньому;

перелік фінансових показників діяльності боржника, які мають бути проаналізовані банком для формування судження щодо можливості обслуговування кредиту в майбутньому;

перелік можливих заходів щодо забезпечення відновлення/продовження обслуговування боржником кредиту, основні критерії вибору тих чи інших заходів;

порядок дій щодо перегляду достатності/якості застави та її переоцінки;

процес затвердження заходів щодо забезпечення відновлення/продовження обслуговування боржником кредиту із зазначенням колегіальних органів, що мають право приймати відповідні рішення;

порядок моніторингу якості обслуговування боргу після введення в дію заходів щодо запобігання погіршенню якості кредиту.

142. Банк розробляє заходи щодо забезпечення відновлення/продовження обслуговування боржником кредиту, які можуть бути:

а) короткострокової дії:

запровадження пільгового періоду (не більше 3 місяців) для сплати всієї суми процентів та комісій за кредитом та/або погашення суми кредиту або часткової суми за цими платежами;

повна або часткова капіталізація нарахованих процентів та комісій за кредитом. Банк може застосовувати цей захід не більше одного разу;

б) довгострокової дії:

зменшення розміру процентної ставки, комісій за кредитом;

збільшення строку користування кредитом;

зміна графіку погашення заборгованості (строків та сум погашення кредиту, сплати процентів, комісій за кредитом) без зміни кінцевого строку погашення кредиту;

добровільна реалізація боржником майна для погашення заборгованості;

надання додаткового фінансування з метою завершення реалізації проекту, що кредитується;

зміна валюти виконання зобов'язань за кредитним договором з іноземної на національну;

зміна інших зобов'язань боржника, що були частиною первинного кредитного договору;

консолідація кредитів боржника в одному кредитному договорі;

конвертація вимог банку в участь банку у капіталі боржника ;

часткове прощення боргу.

143. Банк не може використовувати заходи щодо забезпечення відновлення/продовження обслуговування боржником кредиту для приховування заборгованості, щодо якої банк має визнати дефолт.

144. Банк визначає порядок роботи з нежиттєздатними боржниками, який також містить:

а) перелік інструментів, визначених банком прийнятними для стягнення заборгованості, якими можуть бути:

стягнення забезпечення за кредитом;

добровільний продаж заставного майна боржником;

продаж заставного майна боржника за рішенням суду;
прийняття заставного майна боржника на баланс банку;
конвертація вимог банку в участь банку у капіталі боржника ;
продаж кредиту або портфеля кредитів третій стороні;

б) процедуру визначення найбільш прийняттого інструменту стягнення заборгованості боржника;

в) процедуру схвалення рішення щодо стягнення заборгованості боржника.

145. У разі вибору механізму для стягнення заборгованості, що передбачає продаж або прийняття на баланс заставного майна, банк враховує:

обсяг витрат, пов'язаних з продажем заставного майна;

термін, протягом якого може бути стягнутим та проданим предмет застави з урахуванням практичного досвіду банку та ринкових умов;

порядок залучення третьої сторони до процесу оцінки та реалізації застави;

максимальний обсяг заставного майна, що може бути прийнятим на баланс банку протягом певного періоду часу;

процедуру управління майном, що було прийняте на баланс, зокрема, щодо його подальшого продажу.

146. Банк визначає порядок списання кредитів, який містить:

перелік критеріїв, яким має відповідати кредит для проведення списання;

перелік документів, на підставі яких ухвалюється рішення щодо списання кредитів;

порядок ухвалення рішення щодо списання кредитів з зазначенням колегіальних органів, що мають право приймати відповідні рішення.

147. Банк забезпечує необхідну кількість персоналу та належну технологічну інфраструктуру для реалізації необхідних заходів для управління проблемними та потенційно проблемними кредитами.

148. Банк, який здійснює активні операції з боржниками або контрагентами, що є резидентами інших країн, визначає відповідну політику та процедури виявлення, вимірювання, моніторингу та контролю ризику країни та трансфертного ризику.

149. Банк виявляє, вимірює, здійснює моніторинг, контроль та заходи щодо пом'якшення кредитного ризику контрагента:

1) ризику передпоставки (pre-settlement risk).

Особливістю цього ризику є те, що його величина змінюється в залежності від зміни справедливої вартості інструменту, щодо якого банк наражається на цей вид ризику.

Банк здійснює управління ризиком передпоставки шляхом встановлення відповідних лімітів на контрагента та їх контролю, а також розробки порядку дій у разі дефолту контрагента за угодою.

Банк може пом'якшувати ризик передпоставки шляхом:

використання захисної маржі (safety margin/variation margin);

отримання від контрагента покриття на суму можливої величини ризику передпоставки;

передбачення в договорах права банку в односторонньому порядку достроково припиняти угоду без сплати штрафних санкцій (early redemption option) у випадку недостатності покриття у порівнянні з величиною ризику передпоставки;

2) ризику поставки (settlement risk).

Банк з метою уникнення ризику поставки може заключати угоди на умовах попередньої оплати або попередньої поставки від контрагента або на умовах поставки проти платежу через центрального контрагента.

У разі прийняття іншого рішення, а саме, прийняття ризику поставки (здійснення попередньої оплати або поставки банком) банк здійснює управління цим ризиком шляхом встановлення відповідних лімітів на

контрагента та їх контролю, а також розробки порядку дій у разі дефолту контрагента за угодою.

150. Банк оцінює можливість прийняття ризику контрагента за процедурою, що є аналогічною для тієї, на підставі якої банк оцінював би можливість надання кредиту контрагенту за угодою.

151. Банк здійснює на регулярній основі стрес-тестування кредитного ризику для різних короткострокових та тривалих стрес-сценаріїв, що можуть реалізуватися як для банку, так і для ринку в цілому, з метою виявлення причин можливого зростання величини кредитного ризику та оцінки відповідності результатів стрес-тестування встановленому банком рівню ризик-апетиту до кредитного ризику.

152. За результатами стрес-тестування банк визначає можливу величину резервів, які необхідно буде сформувати відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності та нормативно-правових актів Національного банку України з бухгалтерського обліку, а також можливого розміру кредитного ризику у відповідності до вимог нормативно-правового акту Національного банку України щодо визначення розміру кредитного ризику, у разі реалізації стрес-сценаріїв.

153. Банк використовує стрес-сценарії, які базуються на:

а) припущеннях щодо шокової зміни основних макроекономічних показників та цін на ключові товари, що експортуються з України та імпортуються до України;

б) припущеннях щодо зміни фінансових класів або кредитних рейтингів боржників банку, та відповідно, їх ймовірності дефолту (PD) у разі зміни макроекономічних показників, що зазначені вище;

в) припущеннях щодо зміни вартості застави та, відповідно, показника LGD, у разі зміни макроекономічних показників, що зазначені вище;

г) специфічних припущеннях, що пов'язані з бізнес-моделлю банку у разі, якщо банк спеціалізується на кредитуванні певних галузей економіки або боржників, продукція яких експортується до певних географічних регіонів, банк розробляє відповідні стрес-сценарії (падіння цін на продукцію певної галузі, запровадження ембарго або значних обмежень на експорт до певних країн, припинення або значне зменшення обсягу імпорту з певних країн).

154. Банк використовує результати стрес-тестування для коригування своєї стратегії/політики та процедур управління кредитним ризиком.

155. Підрозділ з управління ризиками надає раді банку та комітету ради банку з управління ризиками управлінську звітність щодо кредитного ризику не рідше одного разу на квартал, правлінню банку та кредитному комітету – не рідше одного разу на місяць.

Підрозділ з управління ризиками негайно інформує раду банку, комітет ради банку з управління ризиками, правління банку та кредитний комітет про значне підвищення кредитного ризику (наближення фактичних показників кредитного ризику до встановлених лімітів) та порушення лімітів.

156. Банк розробляє управлінську звітність щодо кредитного ризику, яка, зокрема включає звіти щодо:

концентрації кредитного портфеля в розрізі боржників, груп пов'язаних контрагентів, галузей економіки та географічних регіонів, фінансових класів, бізнес-ліній та продуктів, видів забезпечення за кредитними договорами, видів валют;

розміру та якості кредитного портфелю в розрізі кількості днів прострочення боргу, класифікації згідно з вимогами Національного банку України та внутрішньою оцінкою банку в розрізі бізнес-ліній банку та рівня повноважень кожного з колегіальних органів банку;

рівня сформованих резервів відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності та нормативно-правових актів Національного банку України з бухгалтерського обліку;

розміру кредитного ризику, розрахованого у відповідності до вимог нормативно-правового акту Національного банку України;

величини та якості заборгованості, щодо якої були вжиті заходи для запобігання збільшенню кредитного ризику;

проблемної та потенційно проблемної заборгованості, в тому числі щодо обсягу її погашень в розрізі джерел;

списань кредитів, а також обсягу погашення списаних кредитів;

дотримання банком встановлених лімітів кредитного ризику, а також інформації щодо авторизованих перевищень лімітів;

результатів стрес-тестування кредитного ризику;

агрегованої інформації щодо результатів оцінки адекватності системи управління кредитним ризиком (щорічно), включаючи оцінку ефективності системи внутрішнього контролю та результати перевірок Національного банку України та інших регуляторних органів, внутрішніх та зовнішніх аудиторів.

157. Банк оприлюднює інформацію щодо управління кредитним ризиком відповідно до порядку складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, визначеного Національним банком України.

XII. Оцінка та управління ризиком ліквідності

158. Рада банку відповідає за створення ефективної системи управління ризиком ліквідності, для забезпечення підтримання достатньої ліквідності як в звичайних, так і стресових ситуаціях.

159. Рада банку затверджує рівень ризик-апетиту до ризику ліквідності, що відповідає бізнес-моделі банку.

Рада банку затверджує мінімальний перелік кількісних показників ризик-апетиту до ризику ліквідності, зокрема:

обсяг високоліквідних активів, що має підтримувати банк у відсотках до загальної суми активів;

тривалість періоду повного і своєчасного виконання банком своїх платіжних і розрахункових зобов'язань під час стресової ситуації без залучення стабілізаційних кредитів від Національного банку України.

160. Рада банку відповідає за створення та періодичний (не рідше одного разу на рік) перегляд політики, порядків та процедур управління ризиком ліквідності у відповідності з рівнем ризик-апетиту до ризику ліквідності.

Банк розробляє політики, порядки та процедури банку управління ризиком ліквідності, які містять:

мету, завдання та принципи управління ризиком ліквідності;

принципи диверсифікації активів та джерел фінансування з точки зору їх впливу на ризик ліквідності;

перелік стабільних джерел фінансування, а також вимоги щодо складу, обсягу та характеристик високоліквідних активів, які банк планує використати для покриття можливого дефіциту ліквідності;

порядок управління ризиком ліквідності в розрізі учасників банківської групи, окремих бізнес-ліній банку та валют з урахуванням регуляторних та операційних обмежень щодо перерозподілу ліквідності;

перелік, функції та порядок взаємодії учасників процесу управління ризиком ліквідності, їх повноваження і відповідальність з чітким визначенням структури підпорядкування;

підходи до виявлення, вимірювання, моніторингу та контролю ризику ліквідності, в тому числі інструментів/індикаторів, що використовуються;

процедуру визначення, затвердження та перегляду припущень, що використовуються для вимірювання ризику ліквідності;

опис припущень для продуктів з вбудованими опціонами, що використовуються для вимірювання ризику ліквідності;

опис припущень для зобов'язань банку, що не мають визначеної дати виконання, що використовуються для вимірювання ризику ліквідності;

перелік лімітів для контролю за ризиком ліквідності та порядок їх встановлення;

програму фінансування банку;

порядок управління ризиком ліквідності в межах операційного дня;

перелік індикаторів раннього попередження про настання/загрозу настання кризи ліквідності;

план забезпечення фінансування банку в кризових ситуаціях;

порядок стрес-тестування ризику ліквідності;

порядок обміну інформацією між учасниками процесу управління ризиком ліквідності, включаючи види, форми і терміни подання інформації;

порядок складання та перевірки достовірності статистичної звітності щодо ризику ліквідності, що надається до Національного банку України;

перелік та формат (інформаційне наповнення) форм управлінської звітності, порядок та періодичність їх надання.

161. Правління банку та/або підрозділ з управління ризиками негайно інформують раду банку щодо нових та/або непередбачуваних значних загроз ліквідності банку, таких як:

зростання вартості ресурсів для банку, що не супроводжується відповідними змінами на ринку;

зростання концентрації зобов'язань банку;

зростання дефіциту ліквідності та/або зникнення/зменшення можливості його покриття;

значне зменшення обсягу високоліквідних активів;

зміни ринкового середовища, що може призвести до проблем з ліквідністю тощо.

162. Рада банку негайно визначає план заходів щодо упередження проблем з ліквідністю банку у зв'язку зі значними загрозами та здійснює нагляд за їх виконанням.

163. Банк враховує витрати на підтримання ліквідності у процедурі внутрішнього ціноутворення своїх продуктів.

164. Банк встановлює чіткі процедури виявлення, вимірювання, моніторингу та контролю за ризиком ліквідності. Ці процедури мають включати чіткий алгоритм всебічного аналізу та прогнозування грошових потоків за активними та пасивними банківськими операціями, позабалансовими банківськими операціями в розрізі заданих часових інтервалів.

165. Прогнозування грошових потоків банку має базуватись як на контрактних строках (міжбанківське кредитування, погашення кредитів та боргових цінних паперів, повернення депозитів та погашення боргових цінних паперів власної емісії тощо), так і на припущеннях щодо поведінки клієнтів (відтік коштів клієнтів з поточних рахунків, несвоєчасне погашення кредитів, використання клієнтами коштів в рамках зобов'язань банку з кредитування, які є безвідкличними тощо) та реалізації вбудованих до банківських продуктів опціонів (дострокове погашення кредитів, дострокове розірвання строкових депозитів тощо).

Банк формує судження щодо обґрунтованості таких припущень. Банк здійснює перегляд цих припущень у разі зміни ринкового середовища, але не рідше одного разу на рік.

166. Банк використовує, зокрема, такі інструменти оцінки ризику ліквідності:

1) аналіз дотримання нормативів ліквідності та норм обов'язкового резервування, встановлених Національним банком України;

2) GAP-аналіз, що відображає часову неузгодженість між вимогами та зобов'язаннями банку (як балансовими, так і позабалансовими) за контрактними або очікуваними строками погашення. GAP-аналіз проводиться за двома видами:

а) контрактний – виключно за контрактними строками як за основними інструментами, так і за вбудованими опціонами;

б) прогнозний – за контрактними строками з урахуванням припущень, у тому числі щодо нових операцій.

Банк здійснює GAP-аналіз не рідше одного разу на тиждень з урахуванням вимог щодо прогнозування грошових потоків, що зазначені в цьому пункті.

Банк здійснює GAP-аналіз за часовими інтервалами, що наведені в додатку 3 Положення;

4) аналіз концентрації зобов'язань банку за основними групами позичальників/кредиторів, а саме коефіцієнтів концентрації за:

п'ятьма та десятьма найбільшими вкладниками/групами пов'язаних контрагентів за сукупним обсягом залучених коштів за усіма укладеними договорами;

п'ятьма та десятьма найбільшими іншими кредиторами банку/групами пов'язаних контрагентів за сукупним обсягом залучених коштів за усіма укладеними договорами;

значними вкладниками² та іншими кредиторами банку/групами пов'язаних контрагентів;

типами контрагентів (банками, небанківськими фінансовими установами, юридичними особами, фізичними особами тощо);

продуктами банку.

Банк здійснює розрахунок цих коефіцієнтів як за зобов'язаннями банку в цілому, так і в розрізі часових інтервалів: до 1 місяця, 1 – 3 місяця, 3 – 6 місяців, 6 – 9 місяців, 9 – 12 місяців та понад 12 місяців;

5) аналіз ризику ліквідності банку в межах операційного дня, а саме розрахунок наступних показників:

максимального використання ліквідності в межах операційного дня (maximum daily liquidity usage) – максимального кумулятивного негативного сальдо між вхідними та вихідними платежами за кореспондентськими рахунками банку з початку дня до часу розрахунку.

Банк розраховує цей показник не рідше ніж один раз на годину як загалом за всіма операціями, так і без урахування операцій з Національним банком України та іншими банками;

доступної миттєвої ліквідності на початок кожного робочого дня (available intraday liquidity at the start of the business day) – обсягу високоліквідних безготівкових активів (коштів на кореспондентських рахунках), що є в наявності банку на початок робочого дня. Банк здійснює розрахунок цього показника як загалом (gross), так і з урахуванням грошових потоків за операціями з Національним банком України та іншими банками (net).

Банк може використовувати додаткові власні методи оцінки ризику ліквідності, зокрема, аналіз коефіцієнтів покриття ліквідності (LCR) та чистого стабільного фінансування (NSFR), що розраховуються у відповідність з методологією Базельського комітету з банківського нагляду³.

² Значними є вкладники та інші кредитори банку/групи пов'язаних контрагентів, сукупний обсяг залучених коштів за усіма укладеними договорами з якими складає більше одного відсотка зобов'язань банку на дату проведення аналізу.

³ Basel III: the Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools; the net stable funding ratio.

167. Банк здійснює оцінку ризику ліквідності з використанням зазначених в цьому пункті інструментів як за всіма валютами загалом, так і в розрізі значних валют.

168. Банк встановлює такі ліміти для контролю ризику ліквідності:

а) кумулятивного розриву (cumulative GAP) між вимогами та зобов'язаннями банку для часових інтервалів до одного року, що розрахований на підставі GAP-аналізу;

б) концентрації фінансування банку за п'ятьма та десятьма найбільшими вкладниками та іншими кредиторами банку/групами пов'язаних контрагентів.

169. Банк встановлює ліміти як за всіма валютами загалом, так і в розрізі значних валют. Банк може встановлювати ліміти в розрізі: національна валюта/всі іноземні валюти.

Банк визначає ліміти на підставі припущень (можливого покриття дефіциту ліквідності за рахунок залучення додаткового фінансування тощо).

170. Підрозділ з управління ризиками надає періодичні звіти щодо оцінки ризику ліквідності та дотримання лімітів ліквідності раді банку, комітету ради банку з управління ризиками не рідше одного разу на квартал, правлінню банку – не рідше одного разу на місяць, комітету з управління активами і пасивами – не рідше одного разу на тиждень.

171. Підрозділ з управління ризиками негайно інформує раду банку, комітет ради банку з управління ризиками, правління банку та комітет з управління активами і пасивами про значне погіршення ліквідності банку та порушення лімітів ліквідності.

172. Банк здійснює на постійній основі моніторинг та контроль величини ризику ліквідності та потреби у фінансуванні як загалом, так і в розрізі:

юридичних осіб;

основних бізнес-ліній;

значних валют з урахуванням нормативних та операційних обмежень щодо купівлі, продажу та обміну валюти.

173. Рада банку затверджує програму фінансування, яка, в якості частини загальної системи управління ризиком ліквідності, забезпечує диверсифікацію джерел, строків залучення коштів та, зокрема містить:

перелік пріоритетних ринків/типів контрагентів, від яких планується залучення коштів із зазначенням відсотку до загального обсягу зобов'язань банку;

строки залучення коштів;

альтернативні джерела залучення коштів у разі обмеження або відсутності доступу до пріоритетних ринків.

174. Рада банку переглядає програму фінансування у разі зміни внутрішнього та/або зовнішнього ринкового середовища, але не рідше одного разу на рік.

175. Банк з метою своєчасного виконання своїх зобов'язань як в звичайних, так і в стресових ситуаціях розробляє порядок оцінки та управління ліквідністю в межах операційного дня, який затверджується радою банку та забезпечує:

визначення переліку, функцій та порядку взаємодії учасників процесу оцінки та управління ризиком ліквідності в межах операційного дня, їх повноваження, відповідальність та підпорядкування;

виявлення найбільших клієнтів банку, яким можуть надходити кошти протягом операційного дня та/або кошти яких банк має перерахувати протягом операційного дня, а також порядок роботи з ними;

виявлення днів (останній день кварталу, останній день сплати податків тощо) або проміжків операційного дня, що потребують особливого режиму управління ризиком ліквідності в межах операційного дня;

визначення обсягів очікуваних грошових потоків в межах операційного дня;

прогнозування суми дефіциту ліквідності, що може виникнути у певні проміжки операційного дня;

оцінку доступної ліквідності (в т.ч. активів, що можуть бути використані в якості застави для залучення додаткового фінансування), що необхідна для покриття можливого відтоку коштів в межах операційного дня;

розрахунок показників ліквідності, що зазначені в пп.5 пункту 179 цього Положення;

порядок визначення пріоритетності платежів з метою підтримання ліквідності в межах операційного дня;

порядок управління ліквідністю в межах операційного дня в кризових ситуаціях.

176. Банк створює та підтримує достатній обсяг необтяжених високоліквідних активів, що підтримується в якості можливого забезпечення на випадок реалізації стрес-сценаріїв, включаючи втрату або погіршення умов залучення незабезпечених і доступних в нормальних умовах забезпечених джерел фінансування. Для цього банк здійснює такі заходи:

визначення обсягу високоліквідних активів, який є необхідним для можливого залучення коштів під заставу;

виявлення активів, які можуть бути використані в якості застави, для кожного з типів кредиторів та ринків забезпеченого фінансування;

моніторинг активів в розрізі емітентів, валют тощо, які можуть бути використані в якості застави, з метою визначення оперативності можливого залучення коштів;

диверсифікацію активів, які можуть бути використані в якості застави, з метою уникнення залежності від окремих кредиторів та ринків залучення фінансування.

177. Банк забезпечує наявність необхідного обсягу необтяжених високоліквідних активів, який:

відповідає затвердженому рівню ризик-апетиту щодо ризику ліквідності;

складається з найбільш високоліквідних необтяжених активів, які можна використовувати в якості застави для залучення коштів в найкоротші строки без значних втрат і дисконтів за різних умов функціонування банку (облігації внутрішньої державної позики, депозитні сертифікати, емітовані Національним банком України);

є достатнім для покриття дефіциту ліквідності, що визначений в результаті здійснення стрес-тестування, як мінімум, за короткостроковими сценаріями.

178. Банк на регулярній основі здійснює стрес-тестування ризику ліквідності для різних короткострокових та тривалих стрес-сценаріїв, що можуть реалізуватися як для банку, так і для ринку в цілому (окремо і в поєднанні), з метою виявлення причин можливих проблем з ліквідністю та оцінки відповідності результатів стрес-тестування встановленому банком рівню ризик-апетиту до ризику ліквідності.

179. Банк використовує результати стрес-тестування для коригування своєї стратегії/політики та процедур управління ризиком ліквідності та забезпечення ефективності плану фінансування в кризових ситуаціях, розробленого банком.

180. Банк під час здійснення стрес-тестування використовує не менше трьох стрес-сценаріїв:

1) властивий для банку (специфічний) – виникнення кризи в банку на тлі стабільної загальної ситуації в банківській системі через погіршення якості активів, зростання концентрації зобов'язань, значне зменшення обсягу високоліквідних активів, зростання дефіциту ліквідності та/або зникнення/зменшення можливості його покриття, інформаційну атаку, паніку вкладників, проблеми з акціонерами тощо;

2) загальноринковий – виникнення кризи в банківській системі в цілому;

3) комбінований (найбільш жорсткий) - виникнення власної кризи в банку на тлі загальної кризи в банківській системі.

181. Під час розробки цих сценаріїв банк використовує найбільш негативну:

власну статистику для нормального та кризового стану банківської системи;

статистику Національного банку України щодо динаміки активів та зобов'язань в банківській системі;

статистику динаміки активів та зобов'язань банків, що стали неплатоспроможними або банків, що опинилися в умовах специфічної або комбінованої кризи.

182. Банк розробляє стрес-сценарії з урахуванням припущень, зокрема щодо:

а) відтоку коштів клієнтів, як юридичних осіб (крім банків), так і фізичних осіб;

б) джерел фінансування:

знецінення/унеможливлення використання активів банку, що можуть використовуватися в якості застави для залучення коштів за нормальних ринкових умов;

втрати або значного зменшення можливості залучення коштів від значних юридичних осіб (крім банків) та небанківських фінансових установ;

закриття або значного зменшення міжбанківських лімітів банками-контрагентами, материнським банком, банками – учасниками групи;

необхідності використання додаткового обсягу активів банку, як застави для недопущення відтоку наявного фінансування;

в) потреби у додатковому залученні коштів у зв'язку з непередбачуваним використанням клієнтами коштів в рамках зобов'язань банку з кредитування;

г) інших складових:

значного зменшення можливості перерозподілу ліквідності з однієї валюти в іншу;

проблем в роботі з платіжними та розрахунковими системами, що використовуються банком.

183. Банк розробляє план забезпечення фінансування в кризових ситуаціях, який, зокрема містить:

1) процедури виявлення кризи ліквідності та інформування про це керівництва банку;

2) порядок дій керівництва банку, відповідальних колегіальних органів та працівників банку в умовах різних видів стресового зовнішнього середовища;

3) чіткий перелік заходів, що має здійснюватися кожним з підрозділів, які є відповідальними за управління ризиком ліквідністю, залежно від типу та рівня складності виявленої кризи ліквідності;

4) порядок комунікації між банком, його працівниками та учасниками ринку, що має забезпечити вчасне, чітке та послідовне інформування стосовно причин виникнення кризи ліквідності та заходів банку, що здійснюються з метою її подолання. Цільовими адресатами інформування є:

інші учасники ринку;

працівники банку;

клієнти банку;

власники цінних паперів банку;

банки-кореспонденти;

платіжні системи;

Національний банк України та інші регуляторні органи.

184. Банк може розробити план фінансування в кризових ситуаціях в рамках плану відновлення діяльності та бути його частиною.

185. З метою своєчасного виявлення кризи ліквідності та застосування плану забезпечення фінансування в кризових ситуаціях банк визначає індикатори раннього виявлення кризи ліквідності, мінімальний перелік яких визначений у додатку 4 Положення.

186. Банк періодично проводить тестування плану забезпечення фінансування в кризових ситуаціях з метою відпрацювання взаємодії підрозділів банку та визначення реалістичності закладених в нього припущень щодо можливості залучення фінансування, реалізації або використання у якості застави наявних високоліквідних активів.

187. Банк розробляє управлінську звітність щодо ризику ліквідності, яка, зокрема включає форми щодо:

дотримання нормативів ліквідності, встановлених Національним банком України;

дотримання норм обов'язкового резервування, встановлених Національним банком України;

результатів GAP-аналізу;

концентрації активів/зобов'язань банку за основними клієнтами/групами пов'язаних клієнтів;

оцінки ризику ліквідності банку в межах операційного дня;

результатів стрес-тестування ризику ліквідності;

індикаторів раннього виявлення кризи ліквідності;

обсягів високоліквідних активів;

дотримання банком встановлених лімітів ліквідності, а також інформації щодо авторизованих перевищень лімітів;

агрегованої інформації щодо результатів оцінки адекватності системи управління ризиком ліквідності (щорічно), включаючи оцінку ефективності системи внутрішнього контролю в частині управління ризиком ліквідності, результати перевірок Національного банку України та інших регуляторних органів, внутрішніх та зовнішніх аудиторів.

188. Банк оприлюднює інформацію щодо управління ризиком ліквідності відповідно до порядку складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, визначеного Національним банком України.

XIII. Оцінка та управління процентним ризиком банківської книги

189. Рада банку відповідає за створення надійної системи управління процентним ризиком банківської книги (IRRBB), що повістю інтегрована в загальну систему управління ризиками банку.

Процентний ризик банківської книги впливає на економічну вартість капіталу банку (EVE) та чистий процентний дохід банку (NII).

190. Процентний ризик банківської книги включає такі ризики:

1) GAP-ризик, який виникає через різницю в строках погашення (для інструментів з фіксованою процентною ставкою) або зміни величини індексу процентної ставки (для інструментів із плаваючою процентною ставкою) активів, зобов'язань та позабалансових позицій в банківській книзі. Банк здійснює розрахунок GAP-ризика з урахуванням того, чи відбуваються зміни процентних ставок послідовно за всією кривою доходності (паралельний ризик), чи диференційовано за періодами (непаралельний ризик);

2) базисний ризик, який виникає через різні індекси процентних ставок, які лежать в основі інструментів з плаваючою ставкою та однаковими строками її перегляду;

3) ризик опціонності, який виникає через проведення банком операцій з опціонами (автоматичний ризик опціонності) або наявності вбудованих опціонів в стандартних продуктах банку (поведінковий ризик опціонності).

191. Рада банку затверджує рівень ризик-апетиту банку до процентного ризику банківської книги, що відповідає його бізнес-моделі.

Рада банку затверджує мінімальний перелік кількісних показників ризик-апетиту до процентного ризику банківської книги, зокрема:

а) максимальне можливе падіння чистого процентного доходу банку (NII) протягом наступних 12 місяців, що визначається як найгірше значення цього показника, розраховане на підставі усіх сценаріїв зміни процентних ставок, що використовуються банком;

б) максимальне можливе падіння економічної вартості капіталу банку (EVE), що визначається як найгірше значення цього показника, розраховане на підставі усіх сценаріїв зміни процентних ставок, що використовуються банком.

192. Банк створює політику, порядки та процедури управління процентним ризиком банківської книги, що відповідають рівню ризик-апетиту до цього ризику та, зокрема містять:

мету, завдання та принципи управління процентним ризиком банківської книги;

перелік, функції та порядок взаємодії учасників процесу управління процентним ризиком банківської книги, їх повноваження і відповідальність з чітким визначенням структури підпорядкування;

перелік методів, що використовуються для вимірювання процентного ризику банківської книги;

опис сценаріїв зміни процентних ставок;

процедуру визначення, затвердження та перегляду припущень, що використовуються під час вимірювання процентного ризику банківської книги;

опис припущень, що використовуються під час вимірювання процентного ризику банківської книги для продуктів з вбудованими опціонами;

опис припущень, що використовуються під час вимірювання процентного ризику банківської книги для всіх статей банківської книги, що не мають визначеної дати зміни процентної ставки;

підходи до виявлення, вимірювання, моніторингу та контролю за процентним ризиком банківської книги;

перелік лімітів для контролю за процентним ризиком банківської книги та порядок їх встановлення;

порядок стрес-тестування процентного ризику банківської книги;

порядок обміну інформацією між учасниками процесу управління процентним ризиком банківської книги, включаючи види, форми і терміни подання інформації;

перелік та формат (інформаційне наповнення) форм управлінської звітності, порядок та періодичність їх надання суб'єктам системи управління ризиками;

порядок складання та перевірки достовірності статистичної звітності щодо кредитного ризику, що надається до Національного банку України.

193. Банк встановлює ліміти процентного ризику банківської книги щонайменше в розрізі значних валют щодо:

а) максимального можливого падіння чистого процентного доходу банку (НИ) протягом наступних 12 місяців, що визначається як найгірше значення цього показника, розраховане на підставі усіх сценаріїв зміни процентних ставок, що використовуються банком;

б) максимального можливого падіння економічної вартості капіталу банку (EVE), що визначається як найгірше значення цього показника, розраховане на підставі усіх сценаріїв зміни процентних ставок, що використовуються банком.

Банк встановлює значення лімітів у відсотках до регулятивного капіталу банку.

Якщо визначена банком величина зміни процентних ставок для валют 1 групи згідно з Класифікатором іноземних валют (далі - Класифікатор), затвердженим Постановою Правління Національного банку України № 34 від 4 лютого 1998 року із змінами та доповненнями, є однаковою, то банк може встановити загальний ліміт за цими валютами.

194. Банк вимірює процентний ризик банківської книги як величину зміни економічної вартості капіталу банку (далі – метод EVE) та чистого процентного доходу банку (далі – метод НІ) на підставі повного та економічно обґрунтованого переліку змін процентних ставок та стрес-сценаріїв.

Метод EVE відображає можливу зміну чистої теперішньої вартості активів, зобов'язань та позабалансових позицій банківської книги в результаті реалізації певних сценаріїв змін процентних ставок на ринку.

Метод НІ відображає можливу зміну чистого процентного доходу банку протягом визначеного періоду часу, що призведе до відповідної зміни капіталу банку.

Горизонт оцінки процентного ризику банківської книги за методом EVE відображає зміну вартості активів, зобов'язань та позабалансових позицій до кінцевого терміну їх утримування без припущення щодо заміни інструменту у разі його закінчення. Горизонт оцінки процентного ризику банківської книги а за методом НІ обмежується короткостроковим періодом (до одного року) з урахуванням припущень щодо заміни інструменту або його продовження на такий же термін, але за новою процентною ставкою, та не покриваючи вплив зміни процентної ставки в часовому інтервалі, що залишається поза рамками горизонту оцінки.

195. Банк вимірює процентний ризик банківської книги на підставі чотирьох сценаріїв зміни процентної ставки:

однакові темпи зростання ставок за всіма строками (parallel shock up);

однакові темпи падіння ставок за всіма строками (parallel shock down);

зростання ставок лише за строками до 6 місяців включно (short rates shock up);

падіння ставок за строками лише до 6 місяців включно (short rates shock down).

Банк може додатково використовувати й інші сценарії зміни процентних ставок, зокрема:

зростання ставок за строками до 6 місяців включно при одночасному падінні ставок в інших строках (flattener shock);

падіння ставок за строками до 6 місяців включно при одночасному зростанні ставок в інших строках (steepener shock).

196. Банк самостійно встановлює величину зміни процентних ставок для кожного з сценаріїв на підставі як власного досвіду, так і статистики зміни процентних ставок на українському та світовому ринках (для тих випадків, де це є релевантним). При цьому, мінімальна величина зміни процентних ставок банку не може бути меншою ніж:

для гривні та валют 2 та 3 групи Класифікатору – 500 б.п.⁴ для сценарію зміни ставок для короткострокових строків та 400 б.п. – для сценарію зміни ставок для всіх строків;

для валют 1 групи Класифікатора – 300 б.п. для сценарію зміни ставок для короткострокових строків та 200 б.п. – для сценарію зміни ставок для всіх строків.

197. Банк здійснює оцінку процентного ризику банківської книги як за всіма валютами загалом, так і в розрізі значних валют. Якщо визначена банком величина зміни процентних ставок для валют 1 групи Класифікатора є однаковою, то банк може здійснювати оцінку процентного ризику банківської книги за цими валютами загалом.

198. Перелік сценаріїв, що використовується банком для оцінки процентного ризику банківської книги, та величина зміни процентних ставок для кожного зі сценаріїв затверджуються радою банку та переглядаються нею у разі змін процентних ставок на ринку, але не рідше одного разу на рік.

199. Банк використовує зрозумілі, повні та документовані припущення під час оцінки процентного ризику банківської книги, які мають бути протестовані та відповідати бізнес-плану банку.

Банк повинен визначати припущення щодо поведінки інструментів з вбудованими опціонами (поведінковою опціонністю), а саме для:

а) кредитів з фіксованою процентною ставкою та можливістю дострокового погашення (обсяг дострокового погашення);

б) безвідкличних зобов'язань з кредитування з фіксованою процентною ставкою (можливий обсяг кредитування за такими зобов'язаннями);

⁴ б.п. – базисний пункт або 0,01%

в) строкових депозитів з можливістю дострокового повернення (обсяг дострокового погашення).

200. Банк визначає припущення щодо оцінки рахунків клієнтів, що не мають визначеної дати зміни процентної ставки (залишків на поточних та карткових рахунках клієнтів), а саме:

обсяг стабільних залишків, що є нечутливими до зміни процентних ставок);

строк знаходження таких коштів в балансі банку.

Банк використовує власний досвід для визначення цих припущень з урахуванням історичної динаміки (як власної, так і банківської системи в цілому) в умовах різного макроекономічного середовища (зростання/падіння економіки).

Банк встановлює зазначені припущення в розрізі значних валют, типів клієнтів та/або продуктів банку.

201. Для оцінки процентного ризику банківської книги банк використовує такі інструменти:

1) GAP-аналіз – для оцінки зміни чистого процентного доходу банку (НИ);

2) метод модифікованої дюрації – для оцінки зміни економічної вартості капіталу банку (EVE).

Банк проводить GAP-аналіз та використовує метод модифікованої дюрації за етапами, визначеними в додатках 5 та 6 Положення.

202. Банк може додатково використовувати інші інструменти оцінки процентного ризику банківської книги, зокрема ті, що наведені в документі ЕВА “Guidelines on the management of interest rate risk arising from non-trading activities”.

203. Банк на регулярній основі здійснює стрес-тестування процентного ризику банківської книги для різних короткострокових та тривалих стрес-сценаріїв, що можуть реалізуватися як для банку, так і для ринку в цілому, з метою виявлення причин можливих проблем з процентним ризиком банківської книги та оцінки відповідності результатів стрес-тестування встановленому банком рівню ризик-апетиту до процентного ризику банківської книги.

204. Результатом стрес-тестування має бути величина максимально можливого падіння чистого процентного доходу банку (NII) та величина максимального можливого падіння економічної вартості капіталу банку (EVE) у разі реалізації стрес-сценарію.

205. Банк використовує стрес-сценарії, які зокрема, містять:

припущення щодо шокової величини зміни процентних ставок в кризових умовах за кожним із чотирьох сценаріїв, що зазначені вище, та базуються на статистиці як банку, так і банківської системи в цілому;

припущення щодо зміни поведінки інструментів з вбудованими опціонами (поведінковою опціонністю);

припущення щодо зміни поведінки рахунків клієнтів, що не мають визначеної дати зміни процентної ставки (залишків на поточних та карткових рахунках клієнтів);

специфічні припущення, що пов'язані з реалізацією бізнес-моделі банку.

206. Підрозділ з управління ризиками надає звіти щодо оцінки процентного ризику банківської книги раді банку, комітету ради банку з управління ризиками не рідше одного разу на квартал, правлінню банку та комітету з управління активами і пасивами – не рідше одного разу на місяць.

207. Підрозділ з управління ризиками негайно інформує раду банку, комітет ради банку з управління ризиками, правління банку та комітет з управління активами і пасивами про значне підвищення процентного ризику банківської книги та порушення лімітів.

208. Банк розробляє управлінську звітність щодо процентного ризику банківської книги, яка, зокрема включає:

оцінку величини процентного ризику банківської книги в розрізі можливого падіння чистого процентного доходу та економічної вартості капіталу банку з описовою частиною, що визначає активи, зобов'язання, позабалансові позиції, грошові потоки та продукти, що є основними з точки зору процентного ризику банківської книги;

звіт щодо дотримання банком встановлених лімітів процентного ризику банківської книги та авторизованого перевищення лімітів;

результати стрес-тестування процентного ризику банківської книги;

агреговану інформацію щодо результатів оцінки адекватності системи управління процентного ризику банківської книги (щорічно), включаючи оцінку ефективності системи внутрішнього контролю та результати перевірок Національного банку України та інших регуляторних органів, внутрішніх та зовнішніх аудиторів.

209. Банк оприлюднює інформацію щодо управління процентним ризиком банківської книги відповідно до порядку складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, визначеного Національним банком України.

XIV. Оцінка та управління ринковими ризиками

210. Рада банку відповідає за створення ефективної системи управління ринковим ризиком, що повністю інтегрована в загальну систему управління ризиками банку.

Банк оцінює такі види ринкового ризику:

1) ризик дефолту, який виникає через невиконання емітентом боргового цінного паперу або іншого інструменту, що знаходиться в торговій книзі банку, своїх контрактних зобов'язань.

Банк включає до торгової книги фінансові інструменти, які одночасно відповідають наступним вимогам:

а) відсутність юридичних обмежень на продаж або повне хеджування;

б) проведення щоденної переоцінки справедливої вартості з відображенням результату через прибутки/збитки;

в) утримання в портфелі з метою подальшого продажу протягом короткого проміжку часу, отримання прибутку від короткострокових коливань ціни; фіксування арбітражного прибутку або хеджування ризиків від утримання інструментів з метою, що зазначена вище;

2) процентний ризик торгової книги, який виникає через несприятливі зміни ринкових процентних ставок, що впливають на вартість боргового цінного паперу або іншого інструменту з фіксованою доходністю, що знаходиться в торговій книзі банку;

3) ризик кредитного спреду, який виникає через зниження кредитного рейтингу/ кредитної якості емітента, що призвело до збільшення спреду між доходністю до погашення цінного паперу або іншого інструменту з

фіксованою доходністю, що знаходяться в торговій книзі банку, та доходністю до погашення облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) з аналогічною дюрацією і відповідно вплинуло на ринкову вартість таких інструментів;

4) фондовий ризик, який виникає через несприятливі зміни ринкової вартості акцій та інших цінних паперів з нефіксованою доходністю, що знаходяться в торговій книзі банку;

5) валютний ризик, який виникає через несприятливі коливання курсів іноземних валют, що впливають на активи, зобов'язання та позабалансові позиції, які знаходяться в торговій та банківській книгах банку;

6) товарний ризик, який виникає через несприятливі зміни ринкової вартості товарів, включаючи дорогоцінні метали, які знаходяться в торговій та банківській книгах банку.

211. Банк оцінює ризик дефолту, процентний ризик торгової книги, ризик кредитного спреду та фондовий ризик виключно за інструментами, що знаходяться в торговій книзі банку.

212. Банк оцінює валютний та товарний ризики за інструментами, що знаходяться як в торговій, так і в банківській книгах.

Банк може оцінювати в сукупності процентний ризик торгової книги та ризик кредитного спреду (сукупний ризик). У цьому разі банк використовує величину ризику за борговими інструментами як найбільшу з двох: величину ризику дефолту за борговими інструментами та величину сукупного ризику за такими інструментами.

213. Рада банку затверджує рівень ризик-апетиту банку до ринкового ризику, що відповідає його бізнес-моделі.

Рада банку затверджує мінімальний перелік кількісних показників ризик-апетиту до ринкового ризику, який складається з максимальної величини вартості під ризиком (можливих збитків) для кожного з видів ринкового ризику у відсотках до регулятивного капіталу банку.

214. Банк створює політику, порядки та процедури управління ринковим ризиком у відповідності з рівнем ризик-апетиту до цього ризику, які можуть бути єдині щодо усіх видів ринкового ризику або окремі для кожного з його видів та, зокрема містити:

мету, завдання та принципи управління ринковим ризиком;

перелік, функції та порядок взаємодії учасників процесу управління ринковим ризиком, їх повноваження і відповідальність з чітким визначенням структури підпорядкування;

перелік методів, що використовуються для вимірювання ринкового ризику;

перелік лімітів для контролю за ринковим ризиком та порядок їх встановлення;

опис припущень для продуктів з вбудованими опціонами, що використовуються під час вимірювання ринкового ризику;

процедуру визначення, затвердження та перегляду припущень, що використовуються під час вимірювання ринкового ризику;

опис сценаріїв зміни процентних ставок, цін акцій та інших цінних паперів з нефіксованою доходністю, товарів та курсів валют, а також стрес-сценаріїв;

підходи до виявлення, вимірювання, моніторингу та контролю за ринковим ризиком;

порядок стрес-тестування ринкового ризику;

порядок обміну інформацією між учасниками процесу управління ринковим ризиком, включаючи види, форми і терміни подання інформації;

перелік та формат (інформаційне наповнення) форм управлінської звітності, порядок та періодичність їх надання суб'єктам системи управління ризиками;

порядок складання та наповнення форм управлінської звітності щодо ринкового ризику, що надається до Національного банку України.

215. Якщо декларацією схильності до ризику визначено уникнення ризиків, властивих інструментам торгової книги (ризик дефолту, процентний ризик торгової книги, ризик кредитного спреду, фондовий ризик та товарний ризик), тобто банк не передбачає утримання інструментів в торговій книзі, то він може не створювати політики та процедури управління такими ризиками.

У цьому разі банк:

створює порядок моніторингу дотримання затвердженого нульового ризик-апетиту (відсутності інструментів в торговій книзі);

розпочинає операції з новими інструментами в торговій книзі тільки після затвердження радою банку відповідного рівня ризик-апетиту та інших внутрішньобанківських документів у відповідності до цього Положення.

216. Рада банку встановлює ліміти ринкового ризику щонайменше щодо:

а) максимально можливої вартості під ризиком (Value-at-Risk) для строку 10 днів з довірчою ймовірністю не нижчою ніж 99% для:

процентного ризику торговій книзі;

ризик кредитного спреда;

фондового ризику;

валютного ризику;

товарного ризику.

Рада банку встановлює загальний ліміт процентного ризику торговій книзі та ризику кредитного спреда, якщо банк оцінює ці ризики в сукупності;

б) розміру відкритих валютних позицій в значних валютах в абсолютному значенні або у відсотках до регулятивного капіталу банку;

в) величини портфелю інструментів в торговій книзі банку в абсолютному значенні або у відсотках до регулятивного капіталу банку.

217. Банк здійснює оцінку ринкового ризику як в цілому за всіма видами цього ризику, так і в розрізі кожного з таких видів.

218. Банк використовує під час оцінки ринкового ризику зрозумілі, повні та документовані припущення, що відповідають бізнес-плану банку, а також історичній ринковій та власній статистиці банку.

219. Банк під час оцінки ринкового ризику враховує кореляцію між різними його видами.

220. Для вимірювання ринкового ризику банк використовує такі інструменти:

1) для ризику дефолту – порядок оцінки розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, встановлений нормативно-правовим актом Національного банку України щодо визначення банками розміру кредитного ризику;

2) для процентного ризику торгової книги та ризику кредитного спреду - метод модифікованої дюрації, який забезпечує оцінку відносної зміни вартості боргових інструментів в торговій книзі банку у разі зміни їх дохідності до погашення на один базисний пункт.

При цьому, банк дотримується такої послідовності розрахунку:

а) визначає модифіковану дюрацію кожного з боргових інструментів в торговій книзі банку;

б) визначає показник опуклості (convexity) за кожним з видів боргових інструментів;

в) визначає величину зміни дохідності до погашення інструментів.

Банк самостійно визначає припущення щодо зміни процентної ставки на підставі як власного досвіду, так і статистики зміни процентних ставок на українському та світовому ринках (для тих випадків, де це є релевантним). При цьому, банк застосовує можливу величину зміни процентних ставок, яка складає не менш ніж:

для гривні та валют 2 та 3 групи Класифікатору – 500 б.п. для цінних паперів з дюрацією не більш ніж 6 місяців та 400 б.п. для цінних паперів з більшою дюрацією;

для валют 1 групи Класифікатору – 300 б.п. для цінних паперів з дюрацією не більш ніж 6 місяців та 200 б.п. для цінних паперів з більшою дюрацією;

г) розраховує розмір процентного ризику торгової книги за кожним з боргових інструментів;

г) розраховує загальний розмір процентного ризику торгової книги з урахуванням кореляції між можливою зміною дохідності до погашення різних боргових інструментів в торговій книзі банку;

3) для фондового ризику, валютного ризику та товарного ризику – метод вартості під ризиком (VaR). Банк самостійно обирає метод оцінки VaR: історичний або параметричний VaR, GARCH-моделі тощо.

При цьому, банк забезпечує дотримання наступних мінімальних кількісних характеристик:

довірча ймовірність – не нижче ніж 99%;

глибина статистичної вибірки - не менш ніж 250 спостережень за період, не менший ніж один календарний рік;

мінімальний перелік строків, за якими повинен бути розрахований показник VaR - 1 день, 7 днів та 10 днів.

221. Банк здійснює на регулярній основі стрес-тестування ринкового ризику для різних короткострокових та тривалих стрес-сценаріїв, що можуть реалізуватися як для банку, так і для ринку в цілому, з метою виявлення причин можливих збитків через реалізацію ринкового ризику та оцінки відповідності результатів стрес-тестування встановленому рівню ризик-апетиту до ринкового ризику.

Результатом здійсненого банком стрес-тестування ринкового ризику має бути величина можливих збитків у разі реалізації стрес-сценаріїв.

222. Банк базує стрес-сценарії на:

а) статистиці українського та світового ринку щодо зміни в кризових умовах:

процентних ставок;

курсів іноземних валют;

вартості акцій та інших цінних паперів з нефіксованою доходністю;

вартості товарів, в тому числі дорогоцінних металів;

б) припущеннях банку щодо сценарію, який він визначає як найбільш несприятливий, на основі характеристик портфелю інструментів, що наражають його на ринковий ризик. Ці припущення повинні бути більш консервативними у порівнянні з тими, що базуються на статистиці.

223. Підрозділ з управління ризиками надає звіти щодо оцінки ринкового ризику раді банку, комітету ради банку з управління ризиками не рідше одного разу на квартал, правління банку та комітету з управління активами і пасивами – не рідше одного разу на місяць.

224. Підрозділ з управління ризиками негайно інформує раду банку, комітет ради банку з управління ризиками, правління банку та комітет з управління активами і пасивами про значне підвищення ринкового ризику банківської книги та порушення лімітів.

225. Банк розробляє управлінську звітність щодо ринкового ризику, яка, зокрема включає:

оцінку величини ринкового ризику та кожного з його видів з описовою частиною, що визначає активи, зобов'язання, позабалансові позиції, грошові потоки та продукти, що є головними з точки зору ринкового ризику;

звіт щодо дотримання банком встановлених лімітів ринкового ризику та авторизованих перевищень лімітів;

результати стрес-тестування ринкового ризику;

порядок складання та перевірки достовірності статистичної звітності щодо ринкового ризику, що надається до Національного банку України;

агреговану інформацію щодо результатів оцінки адекватності системи управління ринковим ризиком (щорічно), включаючи оцінку ефективності системи внутрішнього контролю та результати перевірок Національного банку України та інших регуляторних органів, внутрішніх та зовнішніх аудиторів.

226. Банк оприлюднює інформацію щодо управління ринковим ризиком відповідно до порядку складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, визначеного Національним банком України.

XV. Оцінка та управління операційним ризиком

227. Рада банку відповідає за створення ефективної системи управління операційним ризиком, що повністю інтегрована в загальну систему управління ризиками банку.

Банк оцінює операційний ризик з урахуванням його взаємозв'язку та впливу на інші ризики, що притаманні діяльності банку.

228. Рада банку затверджує рівень ризик-апетиту банку до операційного ризику, що відповідає його бізнес-моделі.

Рада банку затверджує, кількісні показники ризик-апетиту до операційного ризику, зокрема максимальний обсяг збитків від подій операційного ризику протягом наступних 12 місяців.

229. Рада банку встановлює ліміти операційного ризику щонайменше щодо максимального обсягу збитків від подій операційного ризику протягом наступних 12 місяців в розрізі бізнес-ліній згідно з Додатком 7 Положення.

230. Банк створює політику, порядки та процедури управління операційним ризиком у відповідності з рівнем ризик-апетиту до операційного ризику, які зокрема містять:

мету, завдання та принципи управління операційним ризиком;

перелік, функції та порядок взаємодії учасників процесу управління операційним ризиком, їх повноваження і відповідальність з чітким визначенням структури підпорядкування;

підходи до виявлення, вимірювання, моніторингу та контролю за операційним ризиком, в тому числі їх інструментів/індикаторів;

загальну класифікацію видів та подій операційного ризику з метою гарантування належного виявлення ризику, визначення обсягу збитків та завдань з управління ризиками;

перелік лімітів для контролю за операційним ризиком та підходи банку до їх встановлення;

порядок розслідування значних подій операційного ризику;

порядок співпраці з зовнішніми постачальниками послуг (аутсорсерами);

порядок визначення та затвердження заходів та інструментів передачі та пом'якшення операційного ризику;

порядок стрес-тестування операційного ризику;

план забезпечення безперервної діяльності;

порядок обміну інформацією між учасниками процесу управління операційним ризиком, включаючи види, форми і терміни подання інформації;

перелік та формат (інформаційне наповнення) форм управлінської звітності, порядок та періодичність їх надання суб'єктам системи управління ризиками;

порядок складання та перевірки достовірності статистичної звітності щодо операційного ризику, що надається до Національного банку України.

231. Банк здійснює оцінку та управління операційним ризиком, базуючись на задокументованих та затверджених картах бізнес-процесів (технологічних картах) банку.

232. Банк забезпечує такі етапи управління операційним ризиком в рамках трьох ліній захисту.

На першій лінії захисту банк призначає в рамках підрозділів, що приймають на себе ризик, осіб, відповідальних за внутрішній контроль. До їх функцій у сфері операційного ризику відноситься:

побудова карт бізнес-процесів (технологічних карт), власниками яких є підрозділ, які також використовуються для організації здійснення цих бізнес-процесів, а також для побудови та впровадження ефективної системи внутрішнього контролю;

взаємодія з підрозділом з управління ризиками;

взаємодія з керівником свого підрозділу в здійсненні контролю за дотриманням політики, порядків та процедур з управління операційним ризиком;

координація питань навчання і забезпечення обізнаності працівників підрозділу щодо вимог політики, порядків та процедур з управління операційним ризиком;

забезпечення повного і своєчасного збору та внесення інформації про операційні події в рамках свого підрозділу до внутрішньої бази подій операційного ризику;

сприяння підрозділу з управління ризиками у формуванні переліку та розрахунку ключових індикаторів ризику, в тому числі подання до підрозділу з управління ризиками інформації, необхідної для розрахунків величини ключових індикаторів ризику;

організація роботи підрозділу в рамках плану забезпечення безперервної діяльності;

участь у якості експертів у створенні сценаріїв для сценарного аналізу величини операційного ризику (в разі, якщо він здійснюється банком);

координація підготовки і проведення самооцінки операційних ризиків в структурному підрозділі (в разі, якщо вона здійснюється банком).

На другій лінії захисту підрозділ з управління ризиками виконує такі функції в частині управління операційним ризиком:

розробка, впровадження та постійний розвиток системи управління операційним ризиком;

оцінка рівня операційного ризику банку, в тому числі на основі інформації, що одержується від відповідальних працівників підрозділів першої лінії захисту;

консультування структурних підрозділів банку з питань управління операційним ризиком;

проведення навчання і забезпечення обізнаності працівників банку щодо управління операційними ризиками;

формування зведеної звітності про події операційного ризику в банку і контроль виконання заходів щодо зменшення рівня операційного ризику;

розробка типових форм карт бізнес-процесів та навчання відповідальних працівників підрозділів першої лінії захисту щодо їх побудови;

супровід бази внутрішніх подій операційного ризику, в тому числі здійснення контролю за своєчасним внесенням до неї інформації щодо подій операційного ризику та верифікацію подій;

розробка, спільно з підрозділами першої лінії захисту, переліку ключових індикаторів операційного ризику і визначення їх граничних значень;

планування і проведення сценарного аналізу (у разі, якщо він здійснюється банком);

координація процесу розробки плану забезпечення безперервної діяльності;

координація проведення та аналіз результатів самооцінки операційних ризиків (у разі їх проведення банком).

На третій лінії захисту підрозділ внутрішнього аудиту здійснює оцінку ефективності системи управління операційним ризиком підрозділами першого та другого рівнів захисту, включаючи оцінку ефективності системи внутрішнього контролю.

233. З метою виявлення та вимірювання операційного ризику банк використовує такі інструменти:

а) розгляд результатів перевірок, що здійснені підрозділом внутрішнього аудиту та зовнішніми аудиторами;

б) створення та ведення бази внутрішніх подій операційного ризику та аналіз накопиченої в ній інформації.

Інформація щодо подій операційного ризику, що вноситься в базу внутрішніх подій операційного ризику має містити складові, що наведені в додатку 9 Положення.

Банк вносить в базу внутрішніх подій операційного ризику події, величина реалізованих або потенційних збитків за якими складає більше 100 тисяч гривень;

в) ключові показники ризику (KRI – Key Risk Indicators) та ключові показники ефективності (KPI – Key Performance Indicators).

KRI є інструментом для моніторингу бізнес-процесів, що потенційно генерують операційні збитки. KPI є інструментом для моніторингу якості операційних процесів, яка, в свою чергу, може свідчити про їх недосконалість, порушення та можливі операційні збитки.

Банк затверджує перелік показників KRI та KPI, та визначає їх граничні значення, які забезпечують своєчасне та найбільш повне виявлення факторів операційного ризику з метою вжиття своєчасних заходів щодо управління ними.

Банк розраховує показники KRI та KPI з періодичністю не рідшою ніж раз на три місяці. Приклади таких показників наведені в додатку 10 Положення.

Банк встановлює граничні значення показника KRI, перевищення яких є індикатором можливого підвищеного операційного ризику банку.

Банк порівнює поточні значення KPI як з результатами банку за попередній період, так і з аналогічними показниками банків, що розглядаються ним у якості конкурентів;

г) створення карт бізнес-процесів (Business Process Mapping).

Метою створення карти бізнес-процесів є виявлення етапів бізнес-процесів, видів діяльності та організаційних функцій, а також операційних ризиків, що притаманні бізнес-процесам. В процесі створення мапи бізнес-процесів виявляються його ключові первинні операційні ризики, взаємозв'язок з іншими ризиками, наявні контролі та рівень залишкового ризику. Результатом цього є впровадження, за необхідності, заходів з метою зниження залишкового ризику бізнес-процесу до рівня, що знаходиться в рамках встановленого банком рівня ризик-апетиту до операційного ризику.

Заповнення карти бізнес-процесів щодо складових бізнес-процесів здійснюється підрозділом першої лінії захисту, щодо типів подій операційного ризику – підрозділом другої лінії захисту (підрозділом з управління ризиками).

234. Крім обов'язкових інструментів для виявлення та вимірювання операційного ризику банк може використовувати такі додаткові інструменти:

а) створення та ведення бази зовнішніх подій операційного ризику та аналіз накопиченої в ній інформації (External Data Collection and Analysis).

Інформація щодо зовнішніх подій операційного ризику вноситься до бази підрозділом другого рівня захисту на підставі інформації з відкритих джерел, спеціалізованих баз даних або в рамках обміну інформацією між банками та має містити складові, аналогічні складовим бази внутрішніх подій операційного ризику;

б) самооцінка операційного ризику (Risk Self Assessments).

В рамках цього процесу експерти (працівники бізнес-підрозділів або підрозділів бек-офісу) не рідше ніж один раз на рік проводять аналіз бізнес-процесів банку з урахуванням інформації щодо можливих загроз та вразливостей та оцінюють можливі збитки від них;

в) сценарний аналіз (Scenario Analysis).

Цей інструмент застосовується підрозділом з управління ризиками шляхом формування судження щодо визначення можливих подій операційного ризику та їх кількісної оцінки на підставі власної експертної думки, а також експертної думки представників підрозділів першої лінії захисту;

г) вимірювання (Measurement). Цей інструмент застосовується підрозділом з управління ризиками шляхом побудови математичної моделі оцінки можливих втрат від операційного ризику на підставі статистики щодо подій операційного ризику, накопиченої в базах внутрішніх та зовнішніх подій операційного ризику;

г) порівняльний аналіз (Comparative Analysis). Цей інструмент застосовується підрозділом з управління ризиками шляхом порівняння результатів різних інструментів з метою об'єктивного визначення рівня операційного ризику банку.

235. Банк забезпечує своєчасне виявлення значних подій операційного ризику. Підрозділ з управління ризиками негайно доводить до ради банку та правління банку інформацію про значну подію операційного ризику.

236. Банк затверджує порядок розслідування значних подій операційного ризику, який, зокрема включає:

критерії віднесення подій операційного ризику до значних;

процедуру створення робочої групи, що проводить розслідування, у тому числі визначення переліку її учасників;

повноваження робочої групи;

процедуру ескалації результатів розслідування та затвердження заходів щодо недопущення таких подій у майбутньому.

237. Банк розподіляє можливі події операційного ризику за наступними категоріями:

події з низьким рівнем збитків та низькою частотою настання;

події зі значним рівнем збитків та низькою частотою настання;

події з низьким рівнем збитків з високою частотою настання;

події зі значним рівнем збитків та високою частотою настання.

238. В залежності від визначеної категорії операційного ризику банк використовує такі методи управління операційним ризиком:

прийняття ризику, що передбачає продовження діяльності без змін у разі можливості понесення незначних збитків з низькою частотою настання;

передача ризику, що передбачає страхування активів або ризиків певних бізнес-процесів в разі понесення в їх результаті значних збитків з низькою частотою настання;

пом'якшення ризику, що передбачає коригування певних бізнес-процесів та впровадження додаткових контролів у разі понесення в їх результаті незначних збитків з високою частотою настання;

уникнення ризику, що передбачає припинення здійснення бізнес-процесів, що призводять до значних збитків з високою частотою настання.

239. Банк створює надійну систему управління ризиком інформаційних технологій, яка відповідає зовнішньому операційному середовищу, стратегії банку, організаційній структурі, розміру, характеру та рівню складності банківських операцій.

Підрозділ з управління ризиками повинен мати достатню кількість та кваліфікацію персоналу для адекватної оцінки цього виду ризику.

240. Банк розробляє порядок співпраці з зовнішніми постачальниками послуг (аутсорсерами) з метою управління операційним ризиком, що виникає в результаті цієї діяльності. Цей порядок має, зокрема містити:

процедуру визначення видів діяльності, що можуть передані на аутсорсинг;

процес оцінки та відбору постачальників послуг (аутсорсерів);

загальну структуру та деталі процесу передачі функцій на аутсорсинг, включаючи володіння та забезпечення конфіденційності даних, а також прав щодо можливості розторгнення угод з аутсорсерами;

процедуру моніторингу та управління ризиками, що пов'язані з передачею функцій на аутсорсинг, включаючи оцінку фінансового стану аутсорсерів;

засади ефективного внутрішнього контролю в банку та аутсорсері;

порядок дій в надзвичайних обставинах;

стандартний договір аутсорсингу з чітко викладеними умовами;

порядок перевірки банком відповідності організації діяльності аутсорсера усім вимогам, встановленим у цьому пункті.

241. Банк здійснює на регулярній основі стрес-тестування операційного ризику для різних короткострокових та тривалих стрес-сценаріїв, що можуть реалізуватися як для банку, так і для ринку в цілому, з метою виявлення причин можливих збитків через реалізацію операційного ризику та оцінки відповідності результатів стрес-тестування встановленому рівню ризик-апетиту до операційного ризику.

Результатом проведеного банком стрес-тестування операційного ризику має бути величина можливих збитків у разі реалізації стрес-сценаріїв.

242. Банк під час здійснення стрес-тестування використовує щонайменше один з таких сценаріїв, що розробляються на підставі експертної оцінки працівників банку, відповідальних за постійний контроль, та працівників підрозділу з управління ризиками:

збільшення частоти настання збитків та їх обсягу у порівнянні зі статистикою, що міститься у базі внутрішніх подій операційного ризику;

виникнення нових подій операційного ризику через впровадження нових або внесення значних змін у діючі бізнес-процеси;

виникнення подій операційного ризику зі значним рівнем збитків та низькою ймовірністю настання;

Банк може здійснювати стрес-тестування операційного ризику з використанням математичних моделей в разі наявності статистики, достатньої для їх побудови.

243. Банк розробляє план забезпечення безперервної діяльності з метою забезпечення безперебійного функціонування на безперервній основі та обмеження збитків у випадку суттєвої дестабілізації діяльності.

244. Банк періодично переглядає план забезпечення безперервної діяльності для того, щоб пересвідчитися, що він відповідає поточному профілю діяльності банку, ризикам та загрозам, а також видам діяльності, що є пріоритетними для банку.

Банк регулярно проводить тренінги персоналу щодо виконання плану забезпечення безперервної діяльності.

245. Банк не рідше одного разу на рік проводить тестування плану забезпечення безперервної діяльності з метою забезпечення належної впевненості та контролю того, що реалізація заходів, передбачених в плані, забезпечить досягнення мети безперервності діяльності банку. За можливості банк долучає до участі в тестуванні аварійного відновлення та безперервності діяльності ключових постачальників послуг.

Підрозділ з управління ризиками надає результати тестування на розгляд раді банку та правлінню банку.

246. Банк розробляє управлінську звітність щодо операційного ризику, яка, зокрема включає інформацію щодо:

подій операційного ризику, накопичених у базі внутрішніх подій операційного ризику, аналіз їх динаміки у порівнянні з попередніми періодами;

переліку та значень показника KRI, їх динаміки у порівнянні з попередніми періодами та відповідності встановленим граничним значенням;

переліку та значень KPI, їх динаміки у порівнянні з попередніми періодами та аналогічними показниками банків, що визначені банком у якості конкурентів;

значних подій операційного ризику, результатів розслідування їх причин та заходів щодо недопущення таких подій у майбутньому;

результатів оцінки операційного ризику за допомогою інших інструментів у разі, якщо вони використовуються банком;

дотримання банком встановлених лімітів операційного ризику та авторизованих перевищень лімітів;

значних зовнішніх подій операційного ризику та їх потенційних наслідків для банку;

результатів стрес-тестування операційного ризику;

результатів оцінки ефективності системи управління операційним ризиком, включаючи оцінку ефективності системи внутрішнього контролю

(щорічно) та результатів перевірок Національного банку України та інших регуляторних органів, внутрішніх та зовнішніх аудиторів.

247. Банк оприлюднює інформацію щодо управління операційним ризиком відповідно до порядку складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, визначеного Національним банком України.

XVI. Оцінка та управління комплаєнс-ризиком

248. Рада банку відповідає за створення ефективної системи управління комплаєнс-ризиком, що повністю інтегрована в загальну систему управління ризиками банку.

249. Рада банку затверджує рівень ризик-апетиту банку до комплаєнс-ризиків, що відповідає його бізнес-моделі та є комбінацією кількісних та якісних показників.

250. Банк визначає політику, порядки та процедури управління комплаєнс-ризиком, що відповідають рівню ризик-апетиту до цього виду ризику, які, зокрема включають:

мету, завдання та принципи управління комплаєнс-ризиком;

перелік, функції та порядок взаємодії учасників процесу управління комплаєнс-ризиком, їх повноваження і відповідальність з чітким визначенням структури підпорядкування;

обов'язки та повноваження керівника підрозділу з управління комплаєнс-ризиком;

підходи до виявлення, вимірювання, моніторингу та контролю за комплаєнс-ризиком, в тому числі інструментів/індикаторів, що використовуються;

процедури та процеси забезпечення відповідності діяльності банку вимогам законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

процедури та процеси забезпечення відповідності діяльності банку вимогам іншого законодавства, нормативно-правових актів НБУ та внутрішньобанківських документів в процесі діяльності банку;

процедуру перевірки достовірності фінансової та регуляторної звітності;

процедуру навчання працівників банку з метою забезпечення їх обізнаності щодо актуальних вимог законодавства, нормативно-правових актів Національного банку України та внутрішньобанківських документів;

порядок обміну інформацією між учасниками процесу управління комплаєнс-ризиком, включаючи види, форми і терміни подання інформації;

перелік та формат (інформаційне наповнення) форм управлінської звітності щодо комплаєнс-ризиків, порядок та періодичність їх надання;

порядок складання та перевірки достовірності статистичної звітності щодо комплаєнс-ризиків, що надається до Національного банку України.

251. Банк забезпечує виявлення та вимірювання комплаєнс-ризиків, з метою пом'якшення цих ризиків.

252. З метою виявлення та вимірювання комплаєнс-ризиків банк використовує інформацію:

отриману від працівників банку в рамках процедури конфіденційного повідомлення про порушення в діяльності банку;

з бази внутрішніх подій операційного ризику;

зі скарг клієнтів;

зі звітів підрозділу внутрішнього аудиту та перевірок зовнішніх аудиторів;

інформацію від регуляторів (результати інспекційних перевірок Національним банком України, накладені штрафи, факти порушення законодавства та нормативно-правових актів).

253. Банк використовує такі методи управління комплаєнс-ризиком:

ідентифікація в рамках бізнес-процесів етапів, що наражають банк на комплаєнс-ризик, та встановлення внутрішніх контролів для його пом'якшення;

моніторинг змін у законодавстві та регуляторному середовищі, правилах, та відповідних стандартах саморегулювальних організацій, дія яких поширюється на банк, та імплементація відповідних змін у внутрішньобанківських документах;

розробка політики уникнення конфлікту інтересів та контроль за її дотриманням;

забезпечення контролю достовірності статистичної звітності та іншої інформації, що надається до Національного банку України та інших регуляторних органів;

навчання працівників банку з питань дотримання кодексу поведінки (етики) та культури управління ризиками в цілому.

254. Банк, що веде діяльність в різних країнах, створює систему управління комплаєнс-ризиком, що забезпечує дотримання законодавства в кожній з них.

255. Банк визначає перелік та форми управлінської звітності з питань управління комплаєнс-ризиком, які, зокрема включають інформацію щодо:

продуктів, видів діяльності, процесів, що наражають банк на значний комплаєнс-ризик, впливу на банк в разі його реалізації, а також пропозицій щодо пом'якшення цього ризику;

випадків порушень вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення, а також застосованих санкцій до банку в результаті таких порушень;

випадків порушень вимог іншого законодавства, зокрема, податкового законодавства, законодавства про захист прав споживачів, інших нормативно-правових актів Національного банку України та внутрішньобанківських документів в процесі діяльності банку, а також застосованих санкцій до банку в результаті таких порушень;

випадків порушень працівниками банку кодексу поведінки (етики), результатів розслідування їх причин та заходів щодо недопущення таких подій у майбутньому;

випадків формування недостовірної звітності для регуляторних органів, а також застосованих до банку санкцій;

значних змін у законодавстві та їх потенційних наслідків для банку;

зовнішніх подій комплаєнс-ризиків (штрафи, накладені на інші банки; події, що призвели до погіршення репутації інших банків) та їх потенційних наслідків для банку;

результатів оцінки системи управління комплаєнс-ризиком (щорічно), включаючи оцінку ефективності системи внутрішнього контролю та результати перевірок Національного банку України та інших регуляторних органів, внутрішніх та зовнішніх аудиторів.

256. Банк оприлюднює інформацію щодо управління комплаєнс- ризиком відповідно до порядку складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, визначеного Національним банком України.

Директор
Департаменту методології

Н. В. Іваненко

Додаток 1
до Положення про організацію
системи управління ризиками в
банках України

**Перелік внутрішньобанківських документів
з питань управління ризиками**

1. Внутрішньобанківські документи з питань управління ризиками мають, зокрема містити:

1) організаційну структуру банку, яка передбачає:

функціональну незалежність підрозділу з управління ризиками та підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс);

обов'язки, повноваження, відповідальність, порядок підпорядкування всіх суб'єктів системи управління ризиками;

ефективний контроль та нагляд з боку ради банку та комітету ради банку з управління ризиками за системою управління ризиками, внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту;

запобігання виникненню конфлікту інтересів;

2) декларацію схильності до ризиків;

3) стратегію управління ризиками;

4) бюджет підрозділів з управління ризиками та контролю за дотриманням норм (комплаєнс);

5) політики управління ризиками, у тому числі кредитну політику;

6) систему, політики та процедури внутрішнього контролю з урахуванням вимог нормативно-правових актів Національного банку України;

7) політику запровадження нових продуктів;

8) порядки та процедури управління ризиками, в тому числі порядок оцінки та управління ризиками, порядок, форми, наповнення та періодичність надання звітів суб'єктам системи управління ризиками;

- 9) процедуру завчасного виявлення та управління проблемними кредитами;
- 10) припущення, інструменти та моделі, що використовуються для вимірювання ризику;
- 11) план відновлення діяльності банку (Recovery Plan), розроблений згідно з вимогами, встановленими Національним банком України;
- 12) план забезпечення безперервної діяльності (BCP - Business Continuity Plan);
- 13) план фінансування в кризових ситуаціях (CFP – Contingency Funding Plan);
- 14) програму фінансування;
- 15) порядок здійснення операцій із пов'язаними з банком особами, який не повинен відрізнятися від порядку здійснення операцій з іншими особами і має ґрунтуватись на ринкових засадах;
- 16) кодекс поведінки (етики);
- 17) політику запобігання конфліктам інтересів;
- 18) процедуру, відповідно до якої працівники банку можуть конфіденційно повідомляти про порушення в діяльності банку (whistleblowing policy mechanism) та яка передбачає заходи захисту заявників, програму мотивації працівників, що здійснюють повідомлення про порушення та бюджет щодо реалізації такої програми;
- 19) порядок розслідування порушень в діяльності банку;
- 20) програма проведення стрес-тестування;
- 21) програму навчання та підвищення кваліфікації працівників банку з питань дотримання кодексу поведінки (етики) та управління ризиками.

Додаток 2
до Положення про організацію
системи управління ризиками в
банках України

Мінімальний перелік індикаторів раннього попередження щодо виникнення потенційно проблемних та проблемних кредитів

1. Індикаторами раннього попередження щодо виникнення потенційно проблемних та проблемних кредитів, які банк застосовує у своїх процедурах, зокрема мають бути:

1) зовнішні:

зростання величини заборгованості боржника або обсягу наданої застави в інших банках;

наявність факту прострочення боржником боргу в інших банках;

дефолт учасників групи під спільним контролем, до якої входить боржник, в інших банках;

дефолт майнового та/або фінансового поручителя, та/або заставодавця;

зміна організаційної структури боржника;

зниження зовнішнього кредитного рейтингу боржника;

судові процеси проти боржника майнового та/або фінансового поручителя, та/або заставодавця;

інша негативна інформація щодо боржника, групи під спільним контролем, до якої входить боржник, його основних постачальників, контрагентів та клієнтів;

негативні зміни макроекономічного середовища;

2) внутрішні:

а) для боржників – юридичних осіб:

поява простроченої заборгованості;

погіршення фінансового класу боржника, визначеного відповідно до вимог нормативно-правового акту Національного банку України щодо оцінки кредитного ризику або внутрішньої методології банку;

збільшення середнього строку користування овердрафтом;

зменшення оборотів за поточними рахунками, відкритими в банку;

більш інтенсивне використання відкритих кредитних ліній;

б) для боржників – фізичних осіб:

поява простроченої заборгованості;

поява несанкціонованого (технічного) овердрафту, та його непогашення протягом 30 календарних днів;

погіршення фінансового класу боржника, визначеного відповідно до вимог нормативно-правового акту Національного банку України щодо оцінки кредитного ризику або внутрішньої методології банку;

збільшення середнього строку користування овердрафтом за картками;

збільшення заборгованості за картками;

втрата роботи боржником;

зменшення доходів боржника у відповідності з наданою довідкою про доходи;

зменшення залишків та оборотів за поточними та депозитними рахунками, відкритими в банку;

в) для боржників, що оцінюються на портфельній основі:

погіршення якості портфелів, визначених відповідно до вимог нормативно-правового акту Національного банку України щодо оцінки кредитного ризику або внутрішньої методології банку (для боржників – фізичних осіб);

погіршення середніх значень PD та/або LGD.

Додаток 3
до Положення про організацію
системи управління ризиками в
банках України

**Часові інтервали, за якими банк здійснює GAP-аналіз ризику
ліквідності та процентного ризику банківської книги**

1. Часовими інтервалами, за якими банк здійснює GAP-аналіз ризику ліквідності та процентного ризику банківської книги, мають бути:

на вимогу;

овернайт;

від 2 до 7 днів;

від 8 до 14 днів;

від 15 до 21 дня;

від 21 до 31 дня;

від 32 до 62 днів;

від 63 до 92 днів;

від 93 до 183 днів;

від 184 до 274 днів;

від 275 до 365 днів;

від 366 до 730 (731) днів;

від 2 до 3 років;

від 3 до 5 років;

більше 5 років.

Додаток 4
до Положення про організацію
системи управління ризиками в
банках України

Індикатори раннього виявлення кризи ліквідності.

1. Індикаторами раннього виявлення кризи ліквідності, які банк застосовує у своїх процедурах можуть бути:

1) для специфічної кризи:

порушення або ризик порушення вимог нормативно-правових актів Національного банку України щодо нормативів ліквідності;

порушення або ризик порушення внутрішніх лімітів ліквідності;

значне зростання концентрації активів та/або зобов'язань;

значне зменшення обсягу клієнтських коштів або зростання волатильності джерел фінансування;

стрімке зростання активів за рахунок потенційно волатильних зобов'язань;

зменшення середньозваженого строку зобов'язань;

збільшення середньозваженого строку активів;

значне зростання обсягу потенційно проблемних та проблемних кредитів;

поширення в засобах масової інформації негативної інформації щодо банку, що може призвести до відтоку клієнтських коштів або погіршення платіжної дисципліни позичальників;

зниження зовнішнього кредитного рейтингу банку;

виникнення перешкод для оперативного залучення коштів у разі дефіциту ліквідності (закриття або значне зниження лімітів на банк як внутрішньогрупових, так і від інших учасників ринку – банків, небанківських фінансових установ та значних клієнтів – юридичних осіб (крім банків); необхідність надання додаткової застави за угодами з залучення коштів);

2) для загальноринкової кризи:

значне падіння обсягу ліквідності банківської системи;

значне зростання вартості ресурсів, що можуть бути залучені від банків/клієнтів (індекси UIIR, UIRD тощо);

падіння загального обсягу коштів клієнтів у банківській системі;

військові конфлікти, техногенні та природні катастрофи регіонального та національного масштабу, масові заворушення, що можуть призвести до паніки клієнтів та зниження обсягу їх коштів в банківській системі або погіршення платіжної дисципліни позичальників.

Додаток 5
до Положення про організацію
системи управління ризиками в
банках України

Етапи проведення GAP-аналізу як інструменту вимірювання величини процентного ризику банківської книги

1. Етапами проведення GAP-аналізу як інструменту вимірювання величини процентного ризику банківської книги, зокрема є:

1) розподіл усіх чутливих до процентного ризику банківської книги активів, зобов'язань та позабалансових позицій банку за наперед визначеними часовими інтервалами згідно з додатком 6 Положення у відповідності з вищевказаним порядком:

за датою погашення – для інструментів з фіксованою процентною ставкою;

за датою наступної зміни величини індексу – для інструментів з плаваючою процентною ставкою;

за затвердженими припущеннями – для інструментів, що не мають контрактних строків (поточні рахунки, карткові рахунки тощо);

з урахуванням впливу вбудованих опціонів – для інструментів, що мають вбудовані опціони;

2) визначення обсягу невідповідності між активами та зобов'язаннями банку, чутливими до процентного ризику банківської книги, в кожному часовому інтервалі за результатами розподілу;

3) обчислення добутку обсягу невідповідності та величини зміни процентних ставок за кожним часовим інтервалом;

4) приведення до річного виміру та додання обчислених добутків.

Результатом GAP-аналізу є кількісна оцінка можливої зміни чистого процентного доходу банку (НИ) в результаті зміни процентних ставок у відповідності з обраним сценарієм.

Додаток 6
до Положення про організацію
системи управління ризиками в
банках України

**Етапи використання методу модифікованої дюрації як інструменту
вимірювання величини процентного ризику банківської книги**

1. Етапами використання методу модифікованої дюрації як інструменту вимірювання величини процентного ризику банківської книги, зокрема є:

1) розподіл усіх чутливих до процентного ризику банківської книги активів, зобов'язань та позабалансових позицій банку за наперед визначеними часовими інтервалами згідно з додатком 6 Положення;

2) розрахунок модифікованої дюрації для кожного часового інтервалу (за активами у разі позитивного значення невідповідності та пасивами у разі негативного значення невідповідності);

3) визначення модифікованої дюрації капіталу, що здійснюється шляхом розрахунку середньозваженої дюрації за всіма часовими інтервалами (дюрація за активами враховується зі знаком "+", за пасивами – зі знаком "-"). Абсолютна величина зміни капіталу банку (PV01) розраховується шляхом помноження модифікованої дюрації капіталу на його величину та діленням результату на 10000. Для розрахунку можливої зміни EVE при зміні процентних ставок повинні бути використані показники модифікованої дюрації, величина зміни процентних ставок та показник опуклості, що підвищує точність розрахунку для змін процентних ставок, що перевищують 100 б.п.

Результатом використання методу модифікованої дюрації є кількісна оцінка можливої зміни економічної вартості капіталу (EVE) в результаті зміни процентних ставок у відповідності з обраним сценарієм.

Додаток 7
до Положення про організацію
системи управління ризиками в
банках України

Класифікація видів банківської діяльності за бізнес-лініями

Рівень 1	Рівень 2	Перелік видів діяльності
Фінансування підприємств/консультування	Фінансування підприємств	Злиття та поглинання, андерайтинг, сек'юритизація, дослідження, розміщення державних цінних паперів та інших цінних паперів, участь в капіталі підприємств, консорціум не кредитування, публічне та приватне розміщення цінних паперів на первинному ринку та вторинному ринку.
	Фінансування органів державної влади та місцевого самоврядування	
	Фінансування торгових операцій	
	Консультаційні послуги	
Торгівля та продаж	Продаж	Казначейські операції (міжбанківські операції, купівля та продаж валюти та цінних паперів, операції репо) Брокерські операції з клієнтами-юридичними особами
	Маркет-мейкінг	
	Власні торгові операції	
	Казначейські операції	
Роздрібний бізнес	Роздрібний бізнес	Роздрібне кредитування, залучення депозитів, інші банківські послуги, операції з довірчого управління активами
	Обслуговування VIP-клієнтів – фізичних осіб	Кредитування, залучення депозитів, інші банківські послуги, операції з довірчого управління активами, консультування у сфері інвестицій.
	Обслуговування платіжних карток	Розрахункові та інші операції з платіжними картками
Корпоративний бізнес	Корпоративний бізнес	Кредитування інвестиційних проектів, торгових операцій, факторинг, лізинг, врахування векселів, інше кредитування, надання гарантій. Залучення депозитів.

Платежі та розрахунки	Зовнішні клієнти	Виконання та отримання переказів, кліринг та платежі
Агентські послуги	Послуги зберігача	Рахунки для депонування коштів, цінних паперів. Депозитарні розписки. Кредитування цінними паперами.
	Агентські послуги корпоративному бізнесу	Агентські послуги щодо здійснення платежів за цінними паперами
	Агентські послуги корпоративному бізнесу з довірчого управління	
Управління активами	Управління інститутами спільного інвестування на власний розсуд	Корпоративні інвестиційні фонди, венчурні фонди, пайові інвестиційні фонди.
	Управління інститутами спільного інвестування за рішенням клієнтів	
Брокерські послуги роздрібним клієнтам	Брокерські послуги роздрібним клієнтам	Проведення операцій з цінними паперами роздрібних клієнтів за їх дорученням.
Операції банку для власних потреб	Операції банку для власних потреб	Операції, що виконуються з метою забезпечення діяльності банку (здійснення господарських операцій, бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності тощо).

Додаток 8
до Положення про організацію
системи управління ризиками в
банках України

Класифікація подій операційного ризику

Категорія за типом події	Визначення	Підтип події	Приклади
Внутрішнє шахрайство	Збитки в результаті дій шахрайства, незаконного привласнення майна або навмисного порушення норм законодавства, інших нормативно-правових актів або внутрішньобанківських документів, здійснених працівниками банку	Несанкціонована діяльність	Операції, що не відображені у звітності (навмисно) Недозволені операції (ті, що призвели до збитків) Неналежна переоцінка позицій банку (навмисна)
		Шахрайство та викрадення	Шахрайство, у тому числі під час надання кредитів, оформлення депозитів без внесення коштів на рахунок. Крадіжка, вимагання, грабіж. Привласнення активів. Умисне знищення активів. Заволодіння коштами за підробленими документами, чеками. Контрабанда. Привласнення чужих рахунків/ неправомірне використання рахунків. Навмисне порушення податкового законодавства/ ухилення від сплати податків. Хабарі/підкуп. Використання інсайдерської інформації для власного збагачення не за рахунок банку.

Зовнішнє шахрайство	Збитки в результаті дій шахрайства, незаконного привласнення майна або навмисного порушення норм законодавства, інших нормативно-правових актів або внутрішньобанківських документів, здійснених іншими особами.	Шахрайство та викрадення	Крадіжка, грабіж. Шахрайство, підробка. Погрози на адресу працівників банку, вимагання. Підробка документів, чеків для заволодіння коштами. Заволодіння коштами за підробленими документами, чеками. Неправдиве повідомлення про замінування приміщень банку.
		Порушення безпеки інформаційних систем	Вторгнення та атаки на інформаційні системи банку. Поширення шкідливого програмного забезпечення. Крадіжка інформації з банку, що призвела до збитків.
Управління персоналом та охорона праці	Збитки в результаті дій, які не відповідають законодавству в сфері охорони праці (виплати персоналу у зв'язку з виробничими травмами, втратою здоров'я та фактами дискримінаційних обмежень).	Неналежні трудові відносини з персоналом	Порушення трудового законодавства (тривалість робочого дня, суперечки з приводу заробітної плати, компенсації у разі звільнення, інші трудові спори). Спори з профспілками.
		Неналежна безпека робочого середовища	Випадки травмування осіб, які не є працівниками банку, через неналежні умови в приміщеннях банку або дії працівників банку.

			Виробничі травми працівників банку, порушення вимог законодавства з питань охорони праці.
		Дискримінація	Усі види дискримінації
Клієнти, продукти та норми ділової практики	Збитки в результаті неумисного або недбалого відношення до професійних зобов'язань перед клієнтами (включаючи неналежну якість рекомендацій) або в результаті недосконалості продуктів банку.	Неналежне надання рекомендацій клієнтам, порушення вимог до розкриття інформації, неналежне довірче управління.	Порушення в діяльності довірчого управління/ порушення інструкцій, отриманих від клієнтів. Надання неналежних рекомендацій щодо операцій з цінними паперами та іншими фінансовими інструментами/ порушення щодо розкриття інформації. Надання неповної інформації або ненадання інформації споживачам фінансових послуг. Порушення вимог щодо нерозголошення даних про клієнтів. Практика нав'язування продуктів та послуг клієнтам банку. Неправомірне стягування комісій. Неналежне використання конфіденційної інформації.
		Неналежні норми ведення діяльності	Порушення антимонопольного законодавства. Неналежні норми проведення торгових операцій. Маніпулювання ринком.

			<p>Операції з використанням інсайдерської інформації.</p> <p>Здійснення операцій за відсутності ліцензії.</p> <p>Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.</p>
		Недоліки бізнес-процесів	<p>Недоліки бізнес-процесів (можливість проведення неавторизованої операції).</p> <p>Помилки в моделях, що використовуються для ціноутворення за продуктами.</p>
		Недоліки бізнес-процесів щодо кредитування.	<p>Невиконання вимог щодо оцінки кредитоспроможності клієнта</p> <p>Перевищення ліміту на клієнта.</p>
		Консультаційні послуги	Претензійні вимоги клієнтів щодо отриманих консультаційних послуг.
Пошкодження або знищення активів	Збитки в результаті пошкодження або знищення активів через природну катастрофу або інші події	Стихійні лиха, техногенні катастрофи, результати військових конфліктів, терористичні акти тощо.	Природні стихійні лиха. Надзвичайні ситуації, викликані діяльністю людини (техногенні катастрофи, результати військових конфліктів, терористичні акти, вандалізм тощо).
Унеможливлення діяльності та функціонування систем	Збитки в результаті збоїв у бізнес-процесах та системах	Збої інформаційних систем (техніка, програмне забезпечення, телекомунікації)	Збої в роботі програмного забезпечення. Технічних засобів, телекомунікаційних систем. Перебої у наданні електропостачання.

Виконання переказів, надання платіжних доручень у дійсненні переказів, та управління процесами	Збитки в результаті розладу, збоїв у процесі обробки транзакцій банком або неналежного виконання контрагентами та постачальниками банку своїх зобов'язань.	ації) Збої в підготовці та виконанні операцій.	Унеможливлення роботи комунікаційних систем з вини банку. Помилки при введенні, доданні та зберіганні даних. Порушення строків виконання або невиконання операцій. Неналежне застосування моделей/систем. Бухгалтерські помилки/ помилки у віднесенні контрагента до певної групи. Неналежне виконання інших завдань. Проблеми з відправкою платіжних документів. Помилки у роботі з заставою. Проблеми у підтримці в належному стані даних в інформаційних системах банку.
		Неналежний моніторинг та звітування	Невиконання зобов'язань щодо подання регуляторної звітності до Національного банку України та інших регуляторних органів. Помилки у регуляторній звітності до Національного банку України та інших регуляторних органів, що призвели до збитків.
		Помилки при залученні клієнтів та створенні	Відсутність дозволів та погоджень від клієнтів щодо обробки персональних даних. Відсутність або

		належної документації	неповнота документації щодо клієнтів.
		Неналежне управління рахунками клієнтів.	Неавторизований доступ до рахунків. Неналежна документація щодо клієнтів, що призвела до збитків. Збитки або пошкодження активів клієнтів через неналежну діяльність банку.
		Проблеми з торговими партнерами	Неналежні дії контрагентів, що не є клієнтами банку. Конфлікти з контрагентами, що не є клієнтами банку.
		Проблеми з постачальниками (включаючи аутсорсинг)	Неналежне виконання своїх обов'язків аутсорсером. Конфлікти з постачальниками технічних та технологічних послуг.

Додаток 9
до Положення про організацію
системи управління ризиками в
банках України

Дані щодо інформації про події операційного ризику

1. Інформація щодо подій операційного ризику, яку банк вносить до бази внутрішніх подій операційного ризику, має зокрема містити:

дату виникнення події;

дату виявлення події;

підрозділ, який виявив подію;

бізнес-лінію, в якій сталася подія, а також вид банківської діяльності згідно з класифікацією, наведеною у додатку 7 Положення;

підрозділ, в якому сталася подія;

тип та підтип події згідно з класифікацією, наведеною у додатку 8 Положення;

опис події;

величину потенційних збитків;

величину реалізованих збитків;

вид ризику (крім операційного), з яким пов'язана подія.

Додаток 10
до Положення про організацію
системи управління ризиками в
банках України

Показники KRI та KPI

1. Показники KRI:

плинність персоналу банку;

обсяг сплачених штрафів у відсотках до операційного доходу;

відсоток виданих кредитів з ознаками внутрішнього та зовнішнього шахрайства до загальної кількості виданих кредитів;

тривалість непрацездатності/обмеженої працездатності систем банку через технічний або технологічний збій, знеструмлення у відсотках до загального часу їх роботи;

відсоток платіжних документів, що були відхилені під час кожного з видів контролю, до загальної кількості опрацьованих документів;

відсоток угод, що укладені з порушенням встановлених лімітів до загальної кількості угод;

відсоток скомпрометованих платіжних карт до загальної кількості емітованих карт;

кількість випадків спрацювання систем сигналізації на об'єктах банку.

2. Показники KPI:

співвідношення витрат та доходів банку (Cost-to-Income Ratio);

операційний дохід на одного працівника банку;

коефіцієнт зростання активів банку.